

OCAK 2025 | KIŞ | SAYI 7

ARTVİN R A M

Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi

01

ÖNSÖZ

02

ŞİDDETİN TANIMI, TÜRLERİ VE KATEGORİLERİ

05

KADINA ŞİDDET VE NEDENLERİ

08

ŞİDDETİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL YANSIMALARI İLE MÜCADELE

İçindekiler

- 01 ÖNSÖZ
- 02 ŞİDDETİN TANIMI, TÜRLERİ VE
--- KATEGORİLERİ
- 05 KADINA ŞİDDET VE NEDENLERİ
- 08 ŞİDDETİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL
--- YANSIMALARI İLE MÜCADELE

- 13 PSİKOLOJİK ŞİDDET:
--- TANIMI, BELİRTİLERİ VE ETKİLERİ
- 15 KADINA ŞİDDET TOPLUMSAL BİR
--- SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
- 19 ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN
--- ÖĞRENCİLER
- 25 OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU

- 38 SEREBRAL PALSİ
- 44 RİTİMLE GELİŞİM
--- "OĞUZ MEDETOĞLU"
- 49 HAKEDİLMİYEN ÇOCUKLUK
- 51 KURUMUMUZUN ÇALIŞMALARI
- 56 KAYNAKÇA

13

PSİKOLOJİK ŞİDDET:
TANIMI, BELİRTİLERİ
VE ETKİLERİ

19

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ
OLAN ÖĞRENCİLER

25

OTİZM SPEKTRUM
BOZUKLUĞU

15

KADINA ŞİDDET
TOPLUMSAL BİR
SORUN VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ

İçindekiler

- 01 ÖNSÖZ
- 02 ŞİDDETİN TANIMI, TÜRLERİ VE
--- KATEGORİLERİ
- 05 KADINA ŞİDDET VE NEDENLERİ
- 08 ŞİDDETİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL
--- YANSIMALARI İLE MÜCADELE

- 13 PSİKOLOJİK ŞİDDET:
--- TANIMI, BELİRTİLERİ VE ETKİLERİ
- 15 KADINA ŞİDDET TOPLUMSAL BİR
--- SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
- 19 ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN
--- ÖĞRENCİLER
- 25 OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU

- 38 SEREBRAL PALSİ
- 44 RİTİMLE GELİŞİM
--- "OĞUZ MEDETOĞLU"
- 49 HAKEDİLMİYEN ÇOCUKLUK
- 51 KURUMUMUZUN ÇALIŞMALARI
- 56 KAYNAKÇA

38

SEREBRAL PALSİ

44

RİTİMLE GELİŞİM
"OĞUZ
MEDETOĞLU"

49

HAKEDİLMEYEN
ÇOCUKLUK

İçindekiler

- 01 ÖNSÖZ
- 02 ŞİDDETİN TANIMI, TÜRLERİ VE KATEGORİLERİ
- 05 KADINA ŞİDDET VE NEDENLERİ
- 08 ŞİDDETİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL YANSIMALARI İLE MÜCADELE
- 13 PSİKOLOJİK ŞİDDET: TANIMI, BELİRTİLERİ VE ETKİLERİ
- 15 KADINA ŞİDDET TOPLUMSAL BİR SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
- 19 ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLER
- 25 OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU
- 38 SEREBRAL PALSİ
- 44 RİTİMLE GELİŞİM "OĞUZ MEDETOĞLU"
- 49 HAKEDİLMEYEN ÇOCUKLUK
- 51 KURUMUMUZUN ÇALIŞMALARI
- 56 KAYNAKÇA

Genel Bilgiler ve İletişim

Bu dergi; yılda iki dönem olmak üzere, Kış ve Yaz sayısı şeklinde Artvin Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından çıkarılmaktadır.

İletişim No: 0466-212-70-85

Mail: artvinram008@gmail.com

Editör: Recep Mesut GENÇ

RAM Müdürü

Devrim ÖZBAYRAK

ÖNSÖZ

*Şiddet, yetersiz kimsenin son barınağıdır.
Isaac Asimov*

Şiddetsiz bir yaşam, bireylerin sağlıklı bir şekilde gelişimi ve huzurlu bir toplumun inşası için temel bir gerekliliktir. Eğitimde ve günlük hayatımızda, şiddetten arındırılmış bir ortamın sağlanması, çocuklarımızın özgürce öğrenebileceği ve potansiyellerini keşfedebileceği bir zemin oluşturur.

Bu anlayışla, özel eğitimin hayatımızdaki yeri de her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Her bireyin eşit fırsatlara sahip olduğu bir eğitim sistemi, hem bireylerin hem de toplumun geleceğini şekillendiren en değerli yatırım olacaktır.

Bu derginin hazırlanmasında emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Başta, değerli katkılarıyla bu çalışmaya anlam katan; AÇÜ PDR Bölüm Başkanı **İlknur YENİÇERİ**'ye. AÇÜ Özel Eğitim Bölümü öğretim üyeleri **Mustafa CEYLAN** ve **Şenol DEMİRTAŞ**'a. Artvin Çoruh Üniversitesi (AÇÜ) Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) bölümü öğretmen adayları **Aysima Yaren KÜÇÜKKAYA**, **Beyza Nur KOŞAN** ve **Şeyma TAŞKIN**'a. Seyitler TOKİ Müzik Öğretmeni **Oğuz MEDETOĞLU**'na. Dergimizin kapak fotoğraflarına destek olan **Hasan AVCI Fotoğraf Atölyesi**'ne ve kurum öğretmenlerime minnettarım.

Birlikte oluşturduğumuz bu çalışma, çocuklarımıza daha aydınlık bir gelecek sunma yolunda küçük bir adım olsa da, büyük bir anlam taşımaktadır. Katkı sunan herkese teşekkür eder, bu derginin okuyuculara ilham vermesini dilerim.

Devrim ÖZBAYRAK

Artvin Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürü

 Aysima Yaren KÜÇÜKKAYA

ŞİDDETİN TANIMI, TÜRLERİ VE KATEGORİLERİ

Şiddetin Tanımı;

Şiddet, Türkçe sözlükte farklı görüşteki bireylere, ikna etme veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet uygulama şeklinde tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise 1996'da yaptığı tanımda, "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit ya da gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda oluşan yaralanma, ölüm veya psikolojik zarar riski" olarak tanımlamıştır.

ŞİDDET TÜRLERİ VE KATEGORİLERİ:

Şiddet türleri, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet olarak gruplandırılabilir. Maruz kalan kişiler açısından ise aile içi şiddet, kadınlara yönelik şiddet, çocuklara yönelik şiddet, hayvanlara yönelik şiddet, engellilere yönelik şiddet, yaşlılara yönelik şiddet, akranlar arası şiddet ve iş yerinde şiddet gibi kategoriler mevcuttur.

ŞİDDET TÜRLERİ:

Fiziksel Şiddet: Tokat atmak, itmek, tekmelemek, nesne fırlatmak, yumrukla veya bir nesneyle vurmak, silah ya da benzeri bir nesneyle tehdit etmek ya da zarar vermek, sağlık hizmetlerinden yararlanmayı engellemek gibi, bireyin bedenine zarar veren her türlü eylemdir.

Cinsel Şiddet: Cinsel şiddet, onay alınmadan veya onay oluşturma imkanı olmaksızın, bireyler tarafından gerçekleştirilen cinselliğe yönelik tehdit ve girişimlerin tümünü kapsar. Cinsel şiddet denince genellikle kadın ve tecavüz düşünülse de, bu durum her iki cinsiyet için de geçerli olup, saldırılar yalnızca yabancı kişilerden değil, arkadaş, eş veya aile üyeleri tarafından da gerçekleştirilebilir. Cinsel şiddet; fiziksel istismar, cinsel içerikli filmler izletme, cinsel sözel saldırılar ve ilişkiye zorlama gibi geniş bir yelpazeyi içerir. En yaygın biçimleri arasında istenmeyen cinsel şakalar, cinsel içerikli sorular, hikayeler ve sözcükler yer almaktadır. Evlilik içi tecavüz, kız çocuklarının yetersiz beslenmesi, başlık parası cinayetleri, eş istismarı, kadınların seks işçiliğine zorlanması ve kız çocuklarının istismarı gibi cinsiyete dayalı şiddet türleri örnek gösterilebilir.

Psikolojik Şiddet: Psikolojik şiddet (mobbing), insan onuruna karşı duygusal bir saldırı niteliğindedir. Yaş, ırk veya cinsiyet ayrımı gözetmeden, taciz ve kötü muamele ile herhangi bir bireye yönelen saldırganlık olarak tanımlanabilir. Mobbing, özellikle hiyerarşik yapılar içinde gücü elinde bulunduran kişilerin diğerlerine karşı uzun süreli sistematik psikolojik şiddet uygulamasıdır.

Ekonomik Şiddet: Ekonomik şiddet, sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını etkileyen olumsuz durumları ifade eder. Bu tür şiddet, kadınların maruz kaldığı psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddeti etkileyerek önemli bir neden teşkil edebilir. Ekonomi, güç ve iktidar simgesi olduğu için ekonomik baskı, şiddetin kaynağı ve sonucu olabilmektedir.

ŞİDDET KATEGORİLERİ:

Aile İçi Şiddet: Çocuk ve eşlerin dövülmesi, geçmişten gelen bir uygulama olabilir. İşsizlik veya evlerin yıkılması gibi kriz durumlarında aile içi şiddet artış göstermektedir. Kocaları tarafından tecavüze uğrayan kadın sayısı da artmaktadır. Bu duruma karşı, şiddet mağduru kadınlar için sığınma evleri oluşturulmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddet: Kadınlara yönelik şiddet, fiziksel, cinsel, ekonomik ya da psikolojik zarar veren her türlü eylemi içerir. Bu, kadınların kamusal veya özel alanda acı çekmesine neden olan cinsiyetçi davranışları kapsar.

Çocuğa Yönelik Şiddet: Çocuklara yönelik şiddet, bedensel, zihinsel veya ruhsal sağlıklarına zarar veren tutum ve davranışları ifade eder. Bu tür şiddet, yalnızca fiziksel değil, çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyen her türlü eylemi kapsar.

Hayvanlara Yönelik Şiddet: Hayvanlara zarar veren davranışların tümünü kapsar. Kabul edilemez şiddet, kişiden kişiye değişiklik gösterebilir. Bazıları bunu sadist eğilimlerle hayvanlara eziyet etmek olarak tanımlarken, diğerleri kürk avcılığı veya bilimsel testler gibi durumları da bu kapsamda değerlendirir. Hayvanlara yönelik şiddet, genellikle kedi, köpek gibi yaygın örneklerle medyada yer bulmaktadır. Darp etme, eziyet etme, kapalı tutma ve diğer benzeri davranışlar bu tür şiddetin örnekleridir.

Engellilere Yönelik Şiddet: Engelli bireyler, sağlık, eğitim, istihdam ve bilgi edinme gibi hizmetlere erişimde birçok engelle karşılaşmaktadır. Bu engeller, ayrımcılık ve dışlanma gibi durumlara yol açarak, engelli bireyleri şiddet, ihmal ve istismara daha açık hale getirmektedir. Şiddet, genel olarak bir kişiye ya da gruba zarar vermek amacıyla gerçekleştirilen her türlü eylem olarak tanımlanır ve fiziksel, duygusal ve cinsel boyutları vardır. Şiddetin çoğunlukla gizli kalması, engelli bireylerde ve toplumda kalıcı sorunlar yaratmakta ve bu nedenle multidisipliner bir yaklaşım gerektirmektedir.

Yaşlılara Yönelik Şiddet: Yaşlılara yönelik şiddet, yaşlı bireylerin fiziksel veya psikolojik olarak zarar görmesine, ruhsal sıkıntılar yaşamasına yol açan, önlenemez bir sorundur. Bu tür şiddet, yaşlı bireylerde fiziksel ve duygusal acılar yaratmakla kalmayıp, ihmal durumlarını da tetikleyen davranışların tümünü ifade eder. Genellikle, bu tür şiddet bakımından sorumlu olan kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Akranlar Arasında Şiddet: Bu, çocuklar arasında meydana gelen şiddet olaylarını tanımlar. Akran çatışması (zorbalık), fiziksel güç ya da yaş farkı nedeniyle oluşan güç dengesizliklerinden kaynaklanmaktadır. Kısaca, çocukların birbirlerine karşı uyguladığı şiddet şeklinde özetlenebilir.

İş Yerinde Şiddet: İş yerinde şiddet, genellikle fiziksel güç kullanımını içeren ve bu nedenle daha kolay tanımlanabilen fiziksel şiddet olarak algılanmaktadır. Fiziksel şiddet, bir bireye veya gruba karşı uygulanan, fiziksel, cinsel veya psikolojik zararlarla sonuçlanan güç kullanımınıdır. Ancak son zamanlarda işyeri şiddetinin sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik unsurları da kapsadığı anlaşılmıştır. Çalışma ortamında meydana gelen duygusal taciz, korkutma, tehdit, alay etme, başkalarının önünde küçük düşürücü veya aşağılayıcı sözler gibi çeşitli psikolojik saldırılar da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

 Beyza Nur KOŞAN

KADINA ŞİDDET VE NEDENLERİ

Şiddet kelimesi TDK'da bir kişiye güç ve baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak anlamına gelir. Kişinin canını acıtmak, yaralamak, öldürmek kabul edilebilirlik sınırlarını aşan zorlama davranışlarıdır.

Dünyada en yaygın şiddet uygulanan kesim kadınlardır. Özellikle de kadına şiddet olayların en fazla olduğu yer aile içidir.

Capaldi ve arkadaşları 2012 yılında, konu ile ilgili olarak son 10 yıl içerisinde yapılmış 228 araştırmayı inceleyerek şiddete neden olan risk faktörlerini ortaya koymuşlardır. Buna göre risk faktörlerini partnerlerin ortamsal özellikleri (okul, aile, yaşadığı çevre ve demografik özellikler), psikolojik özellikleri (partnerlerin aile, akran, bilişsel ve psikolojik gibi davranışsal özellikler) ve etkileşim örüntüleri (ilişki, statü, uyumsuzluk, ilişki memnuniyeti, duygusallık) olmak üzere üç ana kategoride gruplandırmışlardır. Yukarıda anılan faktörlerin her biri tek başına şiddete neden olabildiği gibi bazı faktörlerin birbirleri ile etkileşimleri de şiddeti artırmaktadır. Örneğin yoksulluk ve eğitimsizlik her biri bağımsız olarak şiddete neden olabildiği gibi her iki etkenin bir araya gelmesi şiddeti daha da artırmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin nedenleri tarih boyunca kadının dövülmesi olağan karşılanmıştır. Kadınlara karşı aile içi şiddet toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindeki dinamiklerden değil, toplumun toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır.

Toplum içinde kadının statüsünün düşük olarak görülmesi kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Kadının statüsünün düşük olması ailede ekonomik-sosyal psikolojik güç dengesizliğine neden olarak kadının şiddete uğraması için de uygun bir ortam oluşturmaktadır. Kadının statüsü üzerinde etkili bir başka faktör ise onun eğitimidir. Türkiye nüfusunun okur-yazar olmayan bölümünün büyük kısmını kadınların oluşturması, eğitimdeki eşitsizliği ortaya koymaktadır. Eğitimsizlik kadının çalışma yaşamında yer almasını ve dolayısıyla ekonomik özgürlüğünü elde etmesini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sonuç ise kadının güçsüzlüğünü artırmakta ve kadının şiddet görmesine neden olmaktadır (İlkkaracan 1996, Gömbül 1998).

Şiddetin nedenleri tek bir sebebe nedene indirgemek doğru olmaz fakat bazı risk faktörlerinden bahsedelim;

- **Ekonomik koşullar:** Ailelerin gelir seviyeleri düştükçe bazı erkekler tüm ailenin maddi yükünü tüm sorumluluğu kendilerinde hissedebilirler. Ev geçimini istedikleri şekilde gerçekleştiremediklerinde ise yetersizlik hissetmekte ve bu yetersizliği kendine göre fiziksel olarak daha altta gördüğü bir bireye uygulayarak hakimiyetlerini hissettirirler.
- **Eğitimsizlik**
- **Kötü aile koşulları**
- **Medya araçlarından ve popüler kültürden etkilenmek**
- **Alkol ve madde kullanımı**
- **Çocuklukta yoğun şiddete maruz kalmak veya tanık olmak**
- **Ataerkil değerler ve geleneksel düşünce yapısı**
- **Reddedilme**
- **Kanunların yetersizliği**

Gibi birçok neden sıralanabilir fakat bunların hiç birinin sebep olarak sunulamayacağını da söylemek isteriz.

ŞİDDET DÖNGÜSÜ

Şiddet Döngüsü Kadınların şiddetin var olduğu bir ortamda kalma nedenleri üzerinde durulan bir konudur. Jordan ve Walker (1994), şiddet tekrarlayan döngüler şeklinde ortaya çıktığını belirtmekte ve bu döngünün üç fazı kapsadığını belirtmektedir.

1.Faz: Gerginlik Evresi; Eşler arasındaki gerginliğin yükselmesini kapsamakta ve kadına yönelik duygusal ve psikolojik istismar davranışları artmaktadır. Bu evrede ele alınmaz ise gerilim artmakta ve şiddet davranışları ortaya çıkmaktadır

2.Faz: Şiddet Evresi; Gerilimin yerini şiddet almakta ve erkek gerginliğini kontrol edememektedir. Hafif ya da ciddi incinmeler bu evrede meydana gelir. Şiddet sonrası hâkim olan duygu şok, inanmama ve inkârdır.

3.Faz: Balayı Evresi; Kadının fiziksel ve duygusal olarak zayıf olduğu, ilgi ve şefkate gereksinim duyduğu dönemdir. Eşinin bu dönemdeki yakın ilgisi kadının ümitlerini onarır. Bu durum kadının şiddet yaşantısının sona ereceği inancını artırmakta ve kadının eşi ile olan ilişkisini sona erdirmesini zorlaştırmaktadır. Hatta kadın, şiddeti kendi yetersizliklerinin bir sonucu olarak görür ve şiddetin sorumluluğunu üstlenir (Jordan and Walker 1994).

Her şeyden önce çocuğun olduğu gibi kabullenilmesi atılacak ilk ve en önemli adımdır. Bu adımla birlikte çocuk için yapılacak en doğru yaklaşımlara ve en doğru eğitime karar verme süreci başlamaktadır. Kabullenme aşamasında ebeveynleri sorularıyla bunaltan, tavsiyeleriyle kafa karışıklığına sebep olan birçok kişi olacaktır. Burada önemli olan kabullenme sürecinde bu olumsuzlukların ebeveyni yıldırmasıdır.

SILENCE
ALLOW
VIOLENCE

Şeyma TAŞKIN

ŞİDDETİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL YANSIMALARI İLE MÜCADELE

Şiddet, bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal bütünlüğünü zedeleyen, derin izler bırakan yıkıcı bir deneyimdir. Mağdurlar, şiddetin yarattığı travmanın etkisiyle uzun süreli psikolojik sorunlarla mücadele etmek zorunda kalırlar. Suçluluk, yalnızlık, korku, çaresizlik, güvensizlik ve gerginlik gibi duygular, şiddet mağdurlarının günlük yaşamlarını olumsuz etkiler. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, anksiyete bozuklukları gibi psikiyatrik rahatsızlıklar, şiddetin sık görülen psikolojik sonuçları arasındadır. Ayrıca, madde bağımlılığı ve kendine zarar verme gibi davranışlar da şiddetin uzun vadeli etkileri arasında yer alabilir.

Şiddetin bireysel etkileri kadar toplumsal etkileri de oldukça önemlidir. Şiddet gören bireyler, sosyal ilişkilerinde zorluk yaşarlar, iş hayatlarında verimsizleşirler ve toplumsal hayattan uzaklaşabilirler. Bu durum, hem bireyin hem de toplumun genel refahını olumsuz etkiler. Şiddetin nesilden nesile aktararak devam etmesi, toplumsal bir sorun haline gelmesine neden olur. Toplumsal şiddet, bir bireyin veya grubun, fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik güç kullanarak başka bir bireye veya gruba zarar verme veya tehdit etme eylemi olarak tanımlanabilir. Bu şiddet, bireylerin veya toplulukların yaşamlarını olumsuz etkileyen, korku ve güvensizlik yaratan ve sosyal dokuyu zayıflatan bir sorundur.

Toplumsal şiddet, siber, fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet gibi farklı türleriyle modern dünyanın en büyük sorunlarından biri haline gelmiştir. Özellikle toplumun en savunmasız kesimlerini hedef alan bu şiddet, çoğu zaman aile gibi en temel sosyal birimlerde başlar. Aile içinde kadına veya çocuğa yönelik şiddet, gelecek nesiller için şiddeti öğrenme ortamı oluşturarak toplumsal şiddeti besleyen önemli bir kaynaktır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, dünya genelinde kadınların üçte biri yaşamı boyunca bir tür şiddete maruz kalmaktadır. Birleşmiş Milletler'in verileri ise her gün yaklaşık 137 kadının eşleri veya aile üyeleri tarafından öldürüldüğünü göstermektedir. Bu çarpıcı istatistikler, kadına yönelik şiddetin küresel bir salgın boyutunda olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye'de de bu durum maalesef farklı boyutlarda yaşanmaktadır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre, kadın cinayetlerinin çoğunlukla eş, çocuk veya yakınlar tarafından işlenmesi, sorunun kökeninde yatan aile içi ilişkiler ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri konusundaki derinlemesine çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de kadına yönelik şiddetle mücadele için yasal düzenlemeler yapılmış olsa da, kadın cinayetlerindeki artış, sorunun çok boyutlu ve köklü olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, farklı disiplinlerden uzmanların bir araya gelerek hem sorunun nedenlerini hem de çözüm önerilerini kapsayan kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Medyadaki Şiddetin Bireylere Etkisi

Medyadaki şiddet, günümüzde sıkça tartışılan ve önemli toplumsal sorunlardan biri haline gelmiştir. Filmler, diziler, haberler ve sosyal medya gibi çeşitli platformlarda sıkça karşımıza çıkan şiddet içerikleri, bireyler üzerinde hem kısa hem de uzun vadede çeşitli etkiler yaratmaktadır.

Medyadaki Şiddetin Bireylere Etkileri

Normalleşme ve Duyarsızlaşma: Sürekli şiddete maruz kalmak, bireylerde şiddete karşı duyarsızlaşmaya ve şiddeti normal görmeye yol açabilir. Bu durum, şiddetin gerçek hayattaki sonuçlarının hafife alınmasına ve şiddete karşı tepki vermede gecikmeye neden olabilir.

Korku ve Kaygı: Özellikle çocuklar ve gençler, medyadaki şiddetten etkilenerek korku ve kaygı yaşayabilirler. Bu durum, uyku problemleri, dikkat eksikliği, sosyal izolasyon gibi sorunlara yol açabilir.

Agresif Davranışlar: Bazı araştırmalar, medyadaki şiddetin bireylerde agresif davranışları tetikleyebileceğini göstermektedir. Özellikle şiddete eğilimli bireyler, medyadaki şiddet içeriklerinden etkilenerek daha şiddetli davranışlar sergileyebilirler.

Dünyayı Negatif Algılama: Medyadaki şiddet, bireylerin dünyayı daha karanlık ve tehlikeli bir yer olarak algılamalarına neden olabilir. Bu durum, güvensizlik duygusunu artırarak sosyal ilişkileri olumsuz etkileyebilir.

Öğrenme ve Gelişimde Sıkıntılar: Çocuklar, medyadaki şiddeti taklit etme eğiliminde olabilirler. Bu durum, çocukların sosyal becerilerini ve empati kurma yeteneklerini olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, şiddet içerikli programların izlenmesi, çocukların akademik başarılarını da olumsuz etkileyebilir.

Medyadaki Şiddetin Etkileri Kimleri Daha Çok Etkiler?

Çocuklar ve Gençler: Çocuklar ve gençler, henüz değer yargılarını tam olarak oluşturmadıkları için medyadaki şiddetten yetişkinlere göre daha fazla etkilenebilirler.

Şiddete Eğilimli Bireyler: Şiddete eğilimli bireyler, medyadaki şiddet içeriklerinden daha kolay etkilenecek daha şiddetli davranışlar sergileyebilirler.

Psikolojik Sorunları Olan Bireyler: Depresyon, anksiyete gibi psikolojik sorunları olan bireyler, medyadaki şiddetten daha fazla etkilenebilirler.

Medyadaki Şiddetin Önlenmesi

Medya Eğitimi: Medya okuryazarlığı eğitimi, bireylerin medyadaki mesajları eleştirel bir gözle değerlendirmelerini ve şiddet içerikli programlara karşı bilinçli bir tutum sergilemelerini sağlar.

Ebeveyn Kontrolü: Ebeveynlerin çocuklarının izledikleri programları kontrol etmeleri ve uygunsuz içeriklere maruz kalmalarını engellemeleri önemlidir.

Medya İçeriğinin Düzenlenmesi: Devletlerin, medyadaki şiddet içeriklerini düzenlemek ve sınırlandırmak için yasal düzenlemeler yapmaları gerekmektedir.

Alternatif İçeriklerin Üretilmesi: Şiddet içermeyen, eğitici ve öğretici programların üretilmesi, bireylerin daha sağlıklı bir alternatif bulmalarını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, medyadaki şiddet, bireyler üzerinde ciddi etkiler bırakabilen önemli bir toplumsal sorundur. Bu sorunun üstesinden gelmek için bireysel, toplumsal ve devlet düzeyinde çeşitli önlemler alınması gerekmektedir.

Şiddete Karşı Mücadele

Şiddete maruz kalan bireyler, yalnız olmadıklarını ve destek alabileceklerini bilmelidirler. Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı (ALO 183), Polis İmdat (ALO 155), Jandarma İmdat (ALO 156) gibi hatlar ve Aile ve Sosyal Politikalar İl/ilçe Müdürlükleri bünyesindeki Aile Danışma Merkezleri, mağdurlara hukuki, psikolojik ve sosyal destek sağlar. Sığınma evleri ise, şiddetten kaçan kadınlara ve çocuklarına geçici barınma imkanı sunar.

Şiddete Uğrayan Bireylerin Yapması Gerekenler:

Şiddete uğrayan bireyler, öncelikle kendilerini güvende hissettikleri bir ortama ulaşmalı ve güvendikleri birinden yardım istemelidirler. Daha sonra aşağıdaki adımları atabilirler:

Kanıt toplama: Yaşanan şiddeti belgeleyen her türlü delil (fotoğraf, mesaj, tanık ifadesi vb.) toplanmalıdır.

Hukuki destek alma: Bir avukata başvurarak yasal haklarını öğrenmeli ve gerekli işlemleri başlatmalıdır.

Sivil toplum kuruluşlarına başvurma: Sivil toplum kuruluşları, hukuki süreçte ve psikolojik destek alma konusunda yardımcı olabilirler.

Sağlık kuruluşlarına başvurma: Yaşanan şiddetin fiziksel ve psikolojik etkileri için sağlık kuruluşlarına başvurulmalıdır.

Şiddetin Önlenmesi

Şiddeti önlemek için bireysel, toplumsal ve devlet düzeyinde çeşitli önlemler alınmalıdır.

Eğitim: Çocuklara ve yetişkinlere şiddetin zararları ve önlenmesi konusunda eğitim verilmelidir. Okullarda, ailelerde ve toplumda şiddetin kabul edilemez olduğu vurgulanmalıdır. Farkındalık yaratma: Şiddete karşı toplumsal farkındalık oluşturmak için kampanyalar düzenlenmeli, medya aracılığıyla bu konuya dikkat çekilmelidir.

Yasal düzenlemeler: Şiddete karşı daha caydırıcı ve etkili yasal düzenlemeler yapılmalı, mevcut yasaların etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

Destek hizmetlerinin güçlendirilmesi: Şiddet mağdurlarına yönelik destek hizmetleri artırılmalı ve bu hizmetlere erişim kolaylaştırılmalıdır.

Erkeklerin eğitimi: Erkeklerle yönelik şiddet önleme programları düzenlenerek, şiddetin nedenleri ve sonuçları hakkında farkındalık yaratılmalıdır.

Şiddetin önlenmesi, bireylerin ve toplumun ortak sorumluluğudur. Herkes, kendi çevresinde şiddete karşı duyarlı olmalı ve şiddete tanık olduğunda müdahale etmelidir.

Devrim ÖZBAYRAK

PSİKOLOJİK ŞİDDET: TANIMI, BELİRTİLERİ VE ETKİLERİ

Psikolojik şiddet, bireyin başka bir bireye yönelik duygusal veya zihinsel zarar verme amacı taşıyan davranışlarını ifade eder. Bu tür bir şiddet, fiziksel şiddetin aksine fiziksel temas içermese de, etkileri son derece yıkıcı olabilir ve mağdurun yaşam kalitesini ciddi şekilde etkileyebilir. Psikolojik şiddet, genellikle aile içinde, iş ortamında veya arkadaşlık ilişkilerinde görülür. Dünya genelinde bu tür şiddetin yaygınlığı, bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin önemini ortaya koymaktadır.

Psikolojik Şiddetin Tanımı ve Türleri

Psikolojik şiddet, mağdurun kendine olan güvenini azaltmayı, duygusal dengesini bozmayı ve bağımlılık yaratmayı hedefleyen bir kontrol mekanizmasıdır.

Psikolojik Şiddetin Türleri:

- **Manipülasyon:** Mağdurun düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını kontrol etme.
- **Tehditler:** Fiziksel veya duygusal zarar verme korkusu yaratma.
- **Aşağılama ve Hakaret:** Bireyin özgüvenini zedeleyecek küçümseyici sözler ve davranışlar.
- **Yalıtma:** Mağdurun sosyal çevresinden koparılması veya yalnızlaştırılması.

Bu davranışlar, birey üzerinde uzun vadeli duygusal ve zihinsel hasara yol açabilir.

Psikolojik Şiddetin Belirtileri

Bir kişinin psikolojik şiddete maruz kaldığını anlamak her zaman kolay olmayabilir. Ancak, aşağıdaki belirtiler bu durumu işaret edebilir:

- **Özgüven Kaybı:** Sürekli eleştirilen veya aşağılanan bireyde özgüven kaybı görülebilir.

- **Kaygı ve Depresyon:** Sürekli bir tehdit altında hissetme ve değersizlik duygusu.
- **Sosyal İzolasyon:** Şiddet uygulayan kişinin etkisiyle mağdurun sosyal ilişkilerinin azalması.
- **Bağımlılık ve Kararsızlık:** Birey kendi kararlarını vermekte zorlanabilir ve şiddet uygulayana bağımlılık geliştirebilir.

Psikolojik Şiddetin Etkileri

Psikolojik şiddet, mağdurun zihinsel, duygusal ve fiziksel sağlığı üzerinde ciddi etkiler bırakabilir:

- **Duygusal Travma:** Sürekli olarak psikolojik baskıya maruz kalma, bireyin travma yaşamasına neden olabilir.
- **Fiziksel Sağlık Problemleri:** Kronik stres ve uyku bozuklukları gibi fiziksel sorunlara yol açabilir.
- **Sosyal İlişkilerde Zorluk:** Mağdur, sağlıklı ilişkiler kurmakta zorlanabilir.
- **Özsaygı Kaybı:** Kendisini yetersiz ve değersiz hissetme.

Psikolojik Şiddetle Başa Çıkma Yolları

Psikolojik şiddete maruz kalan bireylerin kendilerini koruyabilmeleri için şu adımları atmaları önemlidir:

- **Durumu Tanımlayın:** Psikolojik şiddetin farkına varmak ilk adımdır.
- **Sınırlar Koyun:** Şiddet uygulayan kişiye karşı sınırlar belirlemek.
- **Destek Alın:** Güvendiğiniz kişilerle durumu paylaşmak ve profesyonel yardım almak.
- **Yasal Haklarınızı Araştırın:** Psikolojik şiddetin yasal boyutları hakkında bilgi edinmek.

Sonuç

Psikolojik şiddet, bireyin ruhsal sağlığını ciddi şekilde tehdit eden bir olgudur. Bu tür şiddetin tanınması, önlenmesi ve mağdurlara destek sağlanması, toplumun her bireyinin sorumluluğundadır. Eğer siz veya bir yakınınız psikolojik şiddete maruz kalıyorsa, profesyonel destek almak için bir uzmana başvurmanız önemlidir.

 Dr. Öğr. Üy. İknur YENİÇERİ

KADINA ŞİDDET TOPLUMSAL BİR SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kadına şiddet, dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı şekillerde gözlemlenen ve köklü toplumsal, kültürel ve ekonomik nedenlere dayanan ciddi bir sorundur. Şiddet, kadınların fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel bütünlüklerine zarar veren her türlü davranışı kapsamaktadır. Bu sorunun derinlemesine incelenmesi, sebeplerinin belirlenmesi ve etkili çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi önemlidir.

Kadına şiddet, kadının insan haklarını ihlal eden, bireysel ve toplumsal sağlığı olumsuz etkileyen bir davranış biçimidir. Kadına yönelik şiddet, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olarak sınıflandırılrsa da Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021), tek taraflı ısrarlı takip ve siber şiddetin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Fiziksel Şiddet: Kadına yönelik darp, yaralama veya benzeri fiziksel zarar verme davranışları.

Psikolojik Şiddet: Tehdit, aşağılama, manipülasyon gibi duygusal olarak zarar verici tutumlar.

Ekonomik Şiddet: Kadının maddi kaynaklara erişiminin engellenmesi veya ekonomik bağımsızlığının kısıtlanması.

Cinsel Şiddet: Rıza dışı cinsel eylemler veya bu tür davranışların tehdidi.

Tek Taraflı İsrarlı Takip: 6284 sayılı Kanun kapsamında, şiddet uygulayanın mağduru korku ve çaresizlik duygularına sürükleyecek şekilde, fiziksel veya psikolojik baskı kuran her türlü davranışı olarak tanımlanmıştır. Telefonla sürekli arama, mesaj gönderme, sosyal medya üzerinden taciz gibi eylemler bu kapsamdadır.

Siber Şiddet: İnternet ve teknolojik araçlar kullanılarak kadınların psikolojik, ekonomik veya fiziksel zarar görmesine neden olan eylemleri içerir. Kadınlara yönelik siber şiddet; kişisel bilgileri ele geçirme, siber takip, intikam amaçlı pornografi, cinsiyete dayalı hakaret ve saldırı ile tecavüz ve ölüm tehdidi gibi çeşitli biçimlerde görülmektedir. Siber şiddet diğer şiddet türlerinden tamamen ayrı tutulmamalı diğer şiddet türleri ile bir arada görülebileceği unutulmamalıdır.

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliğinin eksikliği, ataerkil normlar ve kökleşmiş toplumsal yapılar nedeniyle küresel bir sorun olmaya devam etmektedir. Fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik boyutlara sahip olan bu sorun, kadın bireylerin yaşam kalitesini düşürmekle kalmaz, aynı zamanda toplumun genel refahını ve kalkınmasını olumsuz etkiler(WHO, 2013). Kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için, bu olgunun kökenine inmek ve onun çok boyutlu yapısını anlaşılabilir kılmak gerekmektedir.

Kadına yönelik şiddetin nedenlerini incelerken, öncelikle ataerkil yapının etkisi öne çıkmaktadır. Geleneksel ataerkil normlar, erkeklerin baskın, kadınların ise itaatkâr bir rolde olması gerektiği yönündeki varsayımları pek çok toplumda yaygınlaştırmıştır. Toplumsal cinsiyet olarak ifade edilen bu tutumlar, sosyal, psikolojik ve kültürel bir yapıdır. Çocuklar, toplumsal cinsiyet beklentilerini öğrendikçe aktif olarak toplumsal cinsiyet normlarını inşa etmeye başlarlar. Bu normlar, şiddeti sadece kabul edilebilir kılmakla kalmamakta, aynı zamanda kadınların hak taleplerini bastırmak için bir araç olarak kullanılmasına da neden olabilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadının birey olarak algılanmasını engelleyerek onu toplumsal bir nesneye indirger. Bu indirgeme, şiddet davranışlarının temelini oluşturan algısal bir zemindir.

Eğitim eksikliği de kadına yönelik şiddetin önemli sebeplerinden biridir. Eğitim, bireylerin farkındalığını artırmak ve şiddeti bir çözüm yolu olarak benimsemelerini engellemek için kilit bir role sahiptir (García-Moreno vd., 2005). Ancak, toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki bilinçsizliğini koruyan bireyler, bu eksiklik nedeniyle şiddeti daha sık bir şekilde uygular. Eğitim sisteminde cinsiyet eşitliğini temel alan derslerin eksikliği, bu sorunun devamını sağlamaktadır. Eğitimsel fırsatlara erişimdeki eşitsizlikler, kadının ekonomik ve toplumsal bağımsızlığının önünde engel oluşturarak şiddete daha savunmasız hale gelmesine neden olur.

Ekonomik faktörler de şiddetin kökeninde yatan bir diğer temel etmendir. Kadının ekonomik bağımsızlıktan yoksun olması, şiddeti kabullenmek zorunda kalmasını beraberinde getirebilir. Yoksulluk, aile içi gerginlikleri arttırarak şiddetin ortaya çıkmasını tetikleyebilir (Aşkın ve Aşkın, 2017). Aynı zamanda, ekonomik eşitsizlikler kadının toplumdaki statüsünü daha da zayıflatır ve onun şiddet sarmalından kurtulmasını zorlaştırır.

Kadına yönelik şiddetle ilgili bir diğer önemli faktör ise yasalar ve bu yasaların uygulama eksikliğidir. Bazı toplumlarda yasal düzenlemelerin yetersiz oluşu, kadının korunmasını sağlayacak mekanizmaların etkisiz kalmasına neden olmaktadır. Adli mekanizmalara ve adalete erişimde en dezavantajlı konuma sahip kesimlerden birisi de şiddet mağdurlarıdır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021). Faillerin cezasız kalması veya hafif cezalarla kurtulması, şiddetin devamını teşvik eder. Yargı sistemindeki cinsiyetçi önyargılar, mağdurların hak arayışını zorlaştırarak toplumsal adaletin sağlanmasını engeller.

Medyada kadına yönelik şiddet haberlerinin temsil şekli de sorunun kitlelerin sorunu değerlendirme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Çoban & Kaplan, 2022; İnam & Şahin, 2020). Medyada şiddetin romantize edilmesi veya kadının "kurban" rolüyle sınırlanması, toplumsal algıyı olumsuz etkileyerek şiddetin sıradanlaştırılmasına ve normalleştirilmesine katkıda bulunur. Aynı zamanda, şiddet olaylarının medyada yetersiz veya yanlış aktarılması, sorunun derinliğini anlamada eksikliklere yol açabilir.

Yapılan çalışmalara göre kadına yönelik şiddet vakalarında, genellikle birden fazla şiddet türü eş zamanlı olarak yaşanmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021). Bu durum, sorunun çok yönlü bir mücadele gerektirdiğini ortaya koymakta ve nedenlerinin derinlemesine anlaşılmasını ve disiplinler arası bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için çözüm yollarının çok boyutlu ve kapsamlı olması gerekmektedir. Bu kapsamda, eğitim ve farkındalık yaratmaya yönelik programların hayata geçirilmesi önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlendirme çalışmaları, bireylerin şiddet davranışlarını sorgulamalarını ve bu davranışlardan uzak durmalarını sağlayabilir. Bu eşitlik, kadınların ve erkeklerin aynı olacağı anlamına gelmez. Kadınların ve erkeklerin haklarının, sorumluluklarının ve fırsatlarının erkek ya da kadın olarak doğmalarına bağlı olmayacağı anlamına gelir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, biyolojik farklılıklarla değil, kadınların ve erkeklerin toplumdaki eşitsiz konumlarıyla ilişkili olarak ele alındığında, kadın ve erkek arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin devamını sağlayan yapıları değiştirebilme ve her iki cinsiyet için de daha dengeli ilişkilere ulaşabilme stratejisi olarak işlev görmektedir. Okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği konularına yer verilmesi, bu bilincin erken yaşlardan itibaren kazandırılmasına katkı sağlar.

Yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi, şiddeti önlemek için temel bir gerekliliktir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede etkin bir yargı sistemi ve koruyucu mekanizmalar, mağdurların haklarını savunmaları için çok önemlidir. Faillerin cezasız kalmasının önüne geçecek caydırıcı cezalar, şiddetin azalmasını sağlayabilir.

Ekonomik bağımsızlığı sağlamak, kadınların şiddete karşı daha dayanıklı hale gelmesinde önemli bir rol oynar. Mikro kredi uygulamaları, mesleki eğitim programları ve istihdam olanakları, kadınların kendi ayakları üzerinde durabilmelerine katkı sağlar. Bu, aynı zamanda kadını toplumsal hayatta daha aktif bir birey haline getirir.

Son olarak, medya ve toplumsal kampanyalar, şiddetin normalleştirilmesine karşı farkındalık yaratma noktasında kritik bir role sahiptir. Medyada şiddetin olumsuz yönlerinin vurgulanması, toplumsal algıyı olumlu yönde dönüştürebilir. Toplumsal dayanışma ve bilinçlendirme kampanyaları, bireylerin ve toplulukların bu soruna karşı daha duyarlı hale gelmesini sağlayabilir.

Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, bireylerin, toplulukların ve devletlerin işbirliğini gerektirir. Eşit ve adil bir toplum yaratmak için, bu sorunun kök nedenlerine odaklanan uzun vadeli stratejiler geliştirilmelidir. Bilinçlendirme çalışmaları, etkili yasal düzenlemeler ve toplumsal dayanışma sayesinde kadına şiddetin azaltılması mümkün olabilir. Toplumun her kesiminin bu sorumluluğu paylaşması, şiddetten arındırılmış bir geleceğin kapısını aralayacaktır.

Dr. Öğr. Üy. Mustafa CEYLAN

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLER

Öğrenme güçlüğü ortalama ya da ortalama üzerinde zeka düzeyine sahip olan ancak kendilerinden beklenen başarıyı sergilemeyen öğrencileri nitelendiren bir tanımdır (Praveen & Raja, 2009). Özel gereksinimli bireyler içerisinde sıklığı gün geçtikçe artan bir gruptur (Hussar et al., 2020). Öğrenme güçlüğü, eğitim faktörleri, yaş ve zeka puanından bağımsız olarak, günlük yaşam etkinlikleriyle birlikte okul başarısını olumsuz etkileyen bir durumu ifade etmektedir (APA, 2013).

Aynı zamanda, altı ay veya daha uzun bir süre boyunca temel akademik becerilerin kazanılmasında yaşanan zorlukları içermektedir (Kring, Johnson, Davison ve Neale, 2015). ABD Eğitim Bakanlığı, 2022 yılında yayınladığı eğitim durumu raporunda (Report on the Condition of Education) göre 2020-21'de, Engelli Bireylerin Eğitim Yasası (IDEA) kapsamında özel eğitim hizmetleri alan 3-21 yaş arası öğrencilerin sayısı 7.2 milyon olup, tüm devlet okulu öğrencilerinin yüzde 15'ini oluşturduğunu belirtmiştir. Özel eğitim hizmeti alan öğrenciler arasında en yaygın yetersizlik kategorisi ise yaklaşık %33 oranla (ortalama 2.4 milyon öğrenci) öğrenme güçlüğü tanısına sahiptir (National Center for Education Statistics, 2022).

Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrenciler, devlet okullarında kaynaştırma uygulamaları kapsamında genel eğitim ortamlarına yerleştirilmektedir. 2021-22 yılı Milli Eğitim İstatistiklerine göre Türkiye'de örgün eğitime devam eden toplam 472.686 özel gereksinimli öğrenci bulunmaktadır, bu öğrencilerin yaklaşık %3'ünün öğrenme olduğu düşünüldüğünde yaklaşık 14 bin öğrencinin öğrenme güçlüğü tanısının olduğu sonucuna ulaşılabilir. Yine istatistiksel sonuçlara göre toplam 357.319 özel gereksinimli öğrenci (okul öncesi 1.830; ilkokul 129.637; ortaokul 154.617; ortaöğretim 71.235) kaynaştırma uygulamaları kapsamında genel eğitim ortamlarına devam eden öğrenci bulunmaktadır (MEB, 2022). Artvin İl Milli Eğitim müdürlüğünden alınan verilere göre okul çağı içerisinde olup eğitim öğretim faaliyetlerinden faydalanan 676 özel gereksinimli öğrenci bulunmaktadır. Bunların da 450'si kaynaştırma eğitimi almaktadır. İlimizde bulunan öğrenme güçlüğü olan öğrenci sayısının 150 civarında olduğunu düşünülmektedir. Bu sayılar net olmamakla birlikte tanılama da yaşanan sorunlardan dolayı ülkemizde bulunan öğrenme güçlüğü tanılı öğrenci sayısına tam ulaşamamaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN ÖZELLİKLERİ

Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler heterojen bir grubu temsil etmektedirler, yani birbirlerinden farklı özellikler göstermektedirler. Bu farklılıkların nedenlerinden biri çeşitli alanlarda farklı güçlükler yaşamalarıdır. Örneğin; öğrenme güçlüğü olan bir öğrenci okumada sorun yaşarken başka biri okumada güçlük yaşamazken yazma ya da matematiksel işlemleri yapmada güçlük yaşayabilir. Ayrıca yaşanan güçlüklerin derecesi de öğrenciden öğrenciye göre değişiklik gösterebilmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin bu sorunlarla başa çıkma yöntemleri ve seviyeleri de farklılık göstermektedir. Bazıları yaşadıkları öğrenme sorunlarına yönelik kendi başa çıkma yöntemlerini geliştirerek öğrenme güçlüğüne ait özelliklerini çok düşük seviyede sergileyebilmektedir (Çakıroğlu, 2019). Fakat bazı öğrencilerse basit akademik etkinliklerde bile sürekli zorluk yaşamakta ve yaşanan bu güçlükler yaşam boyu sürebilmektedir. Ayrıca öğrenme güçlüğü olan çocukların kendilerine özgü herhangi ortak bir fiziksel özelliği yoktur. Tüm bu nedenlerle öğrenme güçlüğü olan çocuklar için ortak özelliklerden bahsetmek çok zordur. Fakat çoğu öğrenme güçlüğü olan öğrenci en az bir alanda akademik güçlük yaşama, dil ve konuşma problemleriyle karşılaşma ve dikkat eksikliği ile hiperaktivite bozukluğu yaşama gibi çeşitli genel özellikler sergileyebilmektedir (Özmen, 2008).

Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yaklaşık %60'ında dil ve konuşma bozuklukları gözlemlenmektedir. Bu öğrenciler genellikle dilin mekanik ve sosyal kullanımı konusunda güçlükler yaşamaktadır. Mekanik anlamda cümle oluşumunda kelimelerin dizilme kurallarını, anlamlarını ve ses birimlerinden oluşmasını öğrenmede güçlükler yaşamaktadırlar. Ayrıca dil bozuklukları sözel ifade becerisini ve dinlediğini anlamayı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Sözel dil konusunda yaşanan güçlükler doğru kelimeyi seçememe, karmaşık cümle yapılarını anlayamama, sorulara cevap verememe veya kelimeleri hatırlamada zorlanma gibi problemler şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu problemler öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin hem akademik hem de sosyal iletişimini olumsuz şekilde etkilemektedir (Özmen, 2008).

Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde sık görülen özelliklerden biri de dikkat eksikliğidir ve bu öğrenciler arasında dikkat eksikliğinin görülme sıklığı %50 ve üzerindedir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrenciler ve öğrenme güçlüğü olan öğrenciler bazı benzer özellikler göstermektedirler. Öğrenme güçlüğü olan çocukların dikkat konusunda yaşadıkları problemler genellikle kısa dikkat süresi ile ilişkilidir. Kısa dikkat süresi bireyin dikkatini bir işe birkaç saniye veya dakikadan fazla verememesi şeklinde açıklanmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda dikkat konusunda kısa bir zaman diliminden daha fazla dikkatini sürdürmemesi, gün içinde sık sık hayallere dalma ve dikkati dağılmaya çok yatkın olma gibi davranışlar sıklıkla gözlemlenmektedir (Görgün, 2019).

Öğrenme güçlüğü olan çocukların genel özelliklerinden bir diğeri ise bilişle ilgili problemlerdir. Biliş düşünmenin ve problem çözmenin farklı boyutlarını içeren bir terimdir. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar düzensiz düşünme becerileri sergilediklerinden dolayı hayatlarını planlamada ve organize etmede zorluklar yaşamaktadır (Melekoğlu, 2019; Özmen, 2008). Dolayısıyla bu öğrenciler doğru kararlar vermede ve değişikliklere uyum sağlamada güçlük yaşarlar. Ayrıca çok sık hata yaparlar ve yapılacak işin her adımının açık ve net bir şekilde gösterilmesine ihtiyaç duyarlar. Bunun yanı sıra karşılıklı konuşmalarda geç cevap verirler, sosyal beklentileri anlamada zorlanırlar, gözetim ve denetime daha çok ihtiyaçları vardır, öğrendikleri bilgiyi yeni bir durumla karşılaştıklarında kullanmada zorlanırlar ve bir işe başlamada problem yaşarlar.

Sosyal-duygusal problemler öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde görülebilecek özelliklerden biridir. Bu öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren akranları tarafından dışlanması ve öz benlik algılarında yaşanan sorunlar sosyal-duygusal problemler yaşama risklerini artırmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar genellikle sosyal farkındalık konusunda zorlanmakta ve sosyal ipuçlarını yanlış okuma, başkalarının duygularını yanlış yorumlama, başkalarını rahatsız ettiğinin farkına varamama, davranışlarının başkalarının üzerindeki etkilerini anlamama ve başkalarının bakış açısından bakamama gibi sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkileyen davranışlar sergileyebilmektedir (Melekoğlu, 2019).

Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler en yaygın olarak okuma güçlükleri yaşamaktadır. Bu öğrencilerin yaklaşık %80'i (%60-%90) yaşadıkları okuma güçlüklerinden dolayı öğrenme güçlüğü tanısı almaktadır. Bu nedenle öğrenme güçlüğü yerine disleksi (okuma güçlükleri) kavramının da sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yaşadıkları okuma güçlüklerinin temel nedeni olarak dil becerilerindeki yetersizlikler belirtilmektedir. Bu öğrencilerin en sık yaşadıkları okuma güçlükleri sesli okuma, okuduğunu anlama, kelime tanıma ve okuma alışkanlıkları ile ilgilidir (Çakıroğlu, 2019; Melekoğlu, 2019).

Matematik öğrenme güçlüğü olan çocukların problem yaşadıkları bir diğer akademik alandır. Bu öğrenciler matematiksel hesaplamaların yanı sıra matematiksel mantıkla ilgili güçlükler de yaşamaktadır. Bunun yanı sıra öğrenme güçlüğü olan öğrenciler matematiksel düşünme konusunda zorlanmaktadır. Diskalkuli matematiksel düşünme ve hesaplama becerilerinde yaşanan güçlükleri ifade etmektedir. Bu öğrencilerde rakamlarla veya temel kavramlarla ilgili gözlenen güçlükler erken dönemden itibaren ortaya çıkmaktadır. Ayrıca öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ilerleyen sınıflarda genellikle muhakeme becerisi ile ilgili problemler de yaşamaktadır. Bu öğrenciler matematik alanında yaşadıkları güçlüklerden dolayı akademik hayatlarında önemli engellerle karşılaşabilmektedir (Mutlu, 2016). Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin problem yaşadıkları bir başka akademik alan yazmadır. Yazma becerisi yazmanın mekanik boyutunun (kalem tutma, güzel yazma vb.) yanı sıra yazılı ifade boyutunu da içermektedir (İlker ve Melekoğlu, 2017). Yazma el-göz koordinasyonu, dil becerileri ile kavramsal becerilerin bir araya gelerek ortaya çıktığı karmaşık bir beceridir. Bu nedenle çocuklarda yazılı ifade becerisi en son gelişen becerilerdendir. Yazılı ifade konusunda yaşanan problemlerin olumsuz etkisi sınıf seviyesi ilerledikçe artmaktadır (Çakıroğlu, 2019; Melekoğlu, 2019).

Yazma güçlüğü yaşayan öğrenciler yazmaya başlamakta problem yaşamakta, yazmanın mekanik boyutu ile ilgili ciddi güçlükler yaşamakta, yazma akıcılığı akranlarından oldukça geride olmakta, sözcükleri doğru ve okunaklı bir şekilde yazıya dökmekte zorlanmakta ve bir metin yazması istendiğinde oldukça kısa yazmaktadır. Yazılı ifade becerileri iyi olan çocukların kullandıkları öz-düzenleme ve öz-değerlendirme stratejileri (örneğin, amaç veya plan oluşturma, fikirleri organize etme, taslak oluşturma, yazılanları inceleme ve yeniden yazma vb.) yazma güçlüğü olan öğrenciler tarafından kullanılmamaktadır. Dolayısıyla öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yazdıkları metinler zayıf bir şekilde geliştirilmiş fikirleri içermekte ve yetersiz bir şekilde organize olmaktadır (Çakıroğlu, 2019; İlker ve Melekoğlu, 2017; Melekoğlu, 2019).

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN TANILANMA SÜRECİ

Öğrenme güçlüğü tıbbi bir tanıdır ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları alanında uzman doktorlar tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda sağlık kurulları tarafından verilmektedir. Ülkemizde öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin tıbbi tanılama süreci hastanelerde çocuk nörolojisi, çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanları tarafından yapılmaktadır (Öğülmüş, 2021a). Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin tıbbi tanı alması özel eğitim hizmetlerinden faydalanması için yeterli değildir. Tıbbi tanıdan sonra mutlaka eğitsel değerlendirme ve tanılması gerçekleştirilmelidir. Bu değerlendirme sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireylere özel eğitim ve değerlendirme kurulu raporu hazırlanmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özel eğitim gereksinimi Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından gerçekleştirilen değerlendirmelerden sonra belirlenebilmektedir (Öğülmüş, 2021b). Fakat öğrenme güçlüğü olduğundan şüphelenilen bir öğrenci için eğitsel tarama ve değerlendirmeler öğrencinin kendi okulunda ve kendi öğretmenleri tarafından başlatılmalıdır. Okulda akademik alanlarda güçlükler yaşayan öğrencilerin özel eğitim ihtiyacı olup olmadığını belirleme sürecine başlamadan önce öğretmenler ve uzmanlar bazı ön işlemler gerçekleştirmelidir (Kaya, Ak ve Melekoğlu, 2022).

RAM'da yapılan değerlendirme sonucunda tanı alan bireylere Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu verilmektedir. Bu raporda öğrencinin eğitsel değerlendirme ve tanı bilgileri ile önerilen özel eğitim hizmeti gibi bilgiler yer almaktadır. Ayrıca değerlendirme sonucunda Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Eğitim Planı hazırlanmaktadır ve bu planda öğrencinin eğitim performansı ve ihtiyaçları ile özel öğrenme güçlüğü destek eğitim programında çalışılması hedeflenen amaçlar gibi bilgiler yer almaktadır (Öğülmüş, 2021b). Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin tanılanma ve eğitsel değerlendirme süreçleri uzmanlar tarafından gerçekleştirilmekle birlikte bu sürece ebeveyn katılımı da çok önemlidir.

Dr. Öğr. Üy. Şenol DEMİRTAŞ

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tarihsel süreç içerisinde farklı bilim alanlarından uzmanların çalışmaları doğrultusunda ortaya çıkan, tanımlanan, kapsamı ortaya konulan, değerlendirilen ve müdahaleleri kapsamında çok çeşitli öneriler ortaya konulan bir konudur. Tıp, eğitim, psikoloji, nörobilim, mühendislik, bilişim teknolojileri, beslenme ve diyetetik gibi pek çok alanda OSB ve ilişkili konular ele alınmaktadır. Bu bölümde OSB'nin tanımı, OSB'li olan çocukların davranışsal özellikleri, nedenleri, sınıflandırılması, yaygınlığı ve etkili müdahalelere yer verilmiştir. Bu doğrultuda çeşitli öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

Tanımı

OSB'nin tanılanması belirli kategorilerde yer alan ve davranışsal olarak belirtilen teşhis kriterlerine göre gerçekleştirilmektedir (Volkmar & McPartland, 2014). Tanılama kriterlerinde genel olarak Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı'na (DSM) başvurulmaktadır. DSM-5'e göre OSB, sosyal iletişim ve etkileşim alanlarında meydana gelen güçlükler ile bireylerin davranış, ilgi ve aktivitelerde; tekrarlı ve sınırlı biçimde eylemler sergilemeleriyle tanımlanan nöro-gelişimsel bir bozukluktur (APA, 2013). Bu tanıma göre OSB bozukluğunun tanılanmasında aşağıdaki kriterler yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1

OSB Tanılama İçin Gerekli Davranışsal Özellikler ve Özel Şartlar

Tanımlama Kriterleri
A) Çeşitli ortamlarda ve bağlamlarda sosyal iletişim ve etkileşim alanında aşağıdaki durumlara ait davranışlarda süreklilik gösteren sınırlılıklar
1) Sosyal-duygusal etkileşimde görülen eksiklikler. Bağlama uygun olmayan sosyal yaklaşımlar ve konuşma sırasında karşılıklı konuşmanın sürdürülememesi, ilgi ve duyguların paylaşılmaması, sosyal etkileşimleri başlatamama veya bunlara yanıt vermeme.
2) Sosyal etkileşim sırasında gerçekleşen sözel olmayan iletişim davranışlarında yetersizlikler. Sınırlı düzeyde göz kontağı kurulması, jestleri anlama ve kullanmada sınırlılıklar, yüz ifadelerine ve sözel olmayan iletişim davranışlarına yer verilmemesi
3) İlişkileri geliştirme, sürdürme ve anlamadaki eksiklikler. Örneğin, davranışları çeşitli sosyal bağlamlara göre düzenlemede zorluklar; arkadaş edinmede zorluklar, akranlara karşı ilgisizlik.
B) Aşağıdakilerden <i>en az ikisi</i> ile kendini gösteren sınırlı, tekrarlayıcı davranış, ilgi alanları veya faaliyetler örüntüleri.
1) Nesnelerin kullanımı veya konuşmada basmakalıp veya tekrarlayan motor hareketler. Örneğin, basit tekrarlı motor hareketler, oyuncakları sıraya koyma veya nesnelere çevirme, ekolali, kendine özgü ifadeler.
2) Aynılıkta ısrar, rutinlere katı bir şekilde bağlılık veya ritüelleştirilmiş sözlü veya sözsüz davranış kalıpları. Örneğin, küçük değişikliklerde aşırı huzursuzluk davranışları gösterme, geçişlerde zorluklar yaşama, belirli bir düşüncenin dışına çıkamama, selamlama ritüelleri, her gün aynı yolu izleme veya aynı yemeği yeme ihtiyacı.
3) Yoğunluğu veya odağı anormal olan, son derece sınırlı, sabit ilgiler. Örneğin, olağandışı nesnelere aşırı bağlanma veya bunlarla meşgul olma, aşırı düzeyde sınırlı veya ısrarlı ilgiler.
4) Duyusal girdilere karşı aşırı ya da düşük tepkisellik ya da çevrenin duyuşal yönlerine karşı olağandışı ilgi. Örneğin, ağrıya/sıcaklığa karşı belirgin düzeyde kayıtsız kalma, belirli seslere ya da dokulara karşı olağan dışı tepki verme, nesnelerin aşırı koklanması ya da dokunma ihtiyacı duyma, ışıklara ya da hareketli nesnelere karşı aşırı ilgi.
C) Semptomlar erken çocukluk döneminde görülmelidir.
D) Semptomlar günlük hayatta, sosyal, mesleki veya mevcut işlevselliğin diğer önemli alanlarında klinik olarak anlamlı bozulmaya neden olmalıdır.
E) Bu rahatsızlıklar zihinsel yetersizlik (entelektüel gelişimsel bozukluk) veya genel gelişimsel gecikme ile daha iyi açıklanamaz.

Tablo 1'e göre birinin OSB olarak tanılanması için sosyal iletişim ve etkileşim alanında yer alan üç kriterden tümünü göstermesi, sınırlı ve tekrarlı davranışlar alanında bulunan dört kriterden en az ikisini sergilemesi gerekmektedir. Semptomların ayrıca erken çocuklukta görülmesi ve günlük hayatta, sosyal, mesleki becerilerde klinik olarak ciddi sınırlılıklara neden olması gerekmektedir. Mevcut tanı kriterlerine göre uzmanlar sosyal iletişim ve etkileşim ile tekrarlı ve sınırlı davranışlar başlığı altında yer alan davranışlara göre kişinin davranış profilini çeşitli değerlendirme araçları ile (gözlem, görüşme, formal ve informal testler vb) betimleyerek tanılama yapar (APA, 2013).

Sosyal Etkileşim Davranışları

OSB sosyal iletişim ve etkileşim sınırlılıkları ile kendini göstermektedir. Semptomların ve bilişsel işlevlerin derecesi değişkenlik gösterse de OSB olan çocukların birçoğu göz kontağı, karşılıklı iletişim ve duygusal ipuçlarını yanıtlama da güçlükler gösterirler (Dawson vd., 2005). Görsel sosyal dikkat ve ismine tepki verme gibi temel alandaki sınırlılıklar yaşamın ilk yılında görülebilmektedir (Werner vd., 2000). İki ile üç yaş civarında ise göz kontağı, ortak dikkat, taklit, duygusal durumlara uyum tepki verme ve yüz tanıma gibi alanlardaki sınırlılıklar fark edilebilmektedir (Dawson vd., 2004; Dawson vd., 2002; Dawson vd., 1998; Mundy vd., 1986; Sigman vd., 1992).

OSB olan çocukların en belirgin özelliklerinden biri, sosyal uyarılara (insanların bulunduğu bağlamlar ve içerikler) dikkatlerini sınırlı düzeyde yönlendirmesi (Falck-Ytter & von Hofsten, 2011; Guillon vd., 2014) ve başkalarının gözlerine bakmama eğilimidir (APA, 2013; Hanley vd., 2015; Klin vd., 2002). Ortak dikkat alanındaki sınırlılıklar, OSB olan çocuklarda görülen diğer önemli sınırlılıklardandır (Dawson, 2008). Ortak dikkat bir nesnenin veya durumun başka bir kişiyle iletişimsel olarak paylaşılmasıdır. Ortak dikkati yanıtlama ve başlatma olarak iki şekilde görülür (Mundy & Newell, 200; Mundy, 2018). Ortak dikkati yanıtlamada çocuğun etkileşimde olduğu kişi jest (işaret etme veya gösterme, örn. parmak ile işaret etme) ve gözleri ile bir nesne veya duruma dikkat verir. Bu sırada çocuk etkileşimde olduğu kişinin hem bakışını hem de jestini takip ederek ilgili nesne veya duruma dikkatini yönlendirirse ortak dikkati yanıtlamış olur. Ortak dikkat başlatma sırasında ise çocuğun etkileşimde olduğu kişinin bir nesne veya duruma bakışını yönlendirmesini sağlamak için o kişi ile göz kontağı kurması ve jestini kullanması (işaret etme veya gösterme, örn. elinde olan nesneyi avucunu açarak gösterme) gerekir (Mundy vd., 1990) Ortak dikkat başlatmanın amacı çocuğun ilgi duyduğu veya hoşuna giden bir deneyimi diğerleriyle paylaşmaktır (Mundy & Newell, 2007).

Normal gelişim gösterenler 18. aylarda işaret edilen durumu bir görsel ipucunu takip eder gibi eş zamanlı olarak gözleri ile takip edebilirler (Mundy ve Burnette, 2005; Scaife & Bruner, 1975). Ancak OSB olanlar çevrelerinde yer alan ipuçlarına genellikle tepki vermezler. Aynı zamanda kendileri başkaları ile bir şey paylaşmak için işaret etme ve bakışlarını kullanma gibi jestleri sergileme becerilerinde sınırlılıklar gösterirler. Ortak dikkat başlatma becerileri ortak dikkat yanıtlama becerilerine göre daha az görülür (Mundy & Newell, 2007). OSB olan çocuklar bir şeyi işaret edebilir ancak genel olarak bu jest göz kontağıyla koordineli olmaz ve başka bir kişiyle sosyal bir durum başlatmaktan ziyade bir ihtiyacı karşılamaya hizmet eder (Baron-Cohen 1989). Dolayısıyla OSB olan çocuklar hem ortak dikkat yanıtlama hem de ortak dikkat başlatma becerilerinde sınırlılıklar gösterirler.

Ortak dikkat becerileri alıcı dil becerilerinin gelişimi için önemlidir (Charman vd., 2003). Ek olarak hem sosyal becerilerin hem de dil ve iletişim becerilerinin kazanımı üzerinde de ortak dikkat becerileri işlevsel bir öneme sahiptir (Bottema-Beutel, 2016; Charman, 2003; Poon vd., 2012). Hem görsel sosyal dikkatin hem de ortak dikkat becerilerinin, sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinin gelişimi üzerindeki önemi dikkate alındığında sınırlılıklar OSB olan çocukların sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

OSB olan çocuklar taklit becerilerinde de sınırlılıklar göstermektedirler (Davson, 2008; Rogers vd., 2003; Vivanti vd., 2014). Normal gelişim gösteren çocuklar, çevresinde bulunan kişilerin yüz ifadelerini, el sallama, işaret etme, öpücük ve üfleme gibi sözel olmayan hareketlerini yaşamın ilk yıllarında taklit edebilirler. Ancak OSB olan bireyler nesnelere, vücut hareketlerini ve yüz ifadelerini içeren basit eylemleri taklit etmekte zorlanabilmektedirler (Rogers vd., 2003). Taklit, çocukların sosyal gülümsemeden, dil edinimine kadar birçok beceriyi edinmek için kullandıkları önemli becerilerden biridir. Erken çocukluk döneminde taklidin hizmet ettiği özellikle iki işlevden söz edilebilir (Uzgiris 1981). İlki küçük çocukların, başkalarının eylemlerini gözlemleyerek ve kopyalayarak yeni beceriler geliştirdikleri bir öğrenme işlevi, ikincisi ise çocukların taklit yoluyla sıra alma ve karşılıklılık becerileri sergileyerek başkalarıyla etkileşime girmesini sağlayan sosyal işlev boyutudur.

İletişim Davranışları

İletişim konuşma dili, sesleri, yazılı dil, jestler, işaret ve beden dili aracılığıyla bilgi verilmesi ve alınmasını ifade eden geniş bir terimdir (Paul & Wilson, 2009). Sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinde görülen sınırlılıklar, bireyin yaşına, zekâ düzeyine, eğitim geçmişine ve mevcut destek faktörlerine bağlı olarak değişiklik gösterir. Birçok bireyin iletişim sınırlılıkları bulunur. Bu sınırlılıklar sözel iletişim becerilerini sergileyememe, dil becerilerinin gelişiminde gecikmeler, konuşmanın anlaşılır olmaması, yankılı konuşma gibi durumlarla kendini gösterebilmektedir. Biçimsel dil becerileri (ör. kelime dağarcığı, dilbilgisi) iyi olsa bile, karşılıklı sosyal iletişim için dilin kullanımı OSB olan çocuklarda en önemli sınırlılıklardandır (APA, 2013). Sosyal etkileşim için kullanılan sözel olmayan iletişim davranışlarındaki eksiklikler, göz kontağı (kültürel normlara göre), jestler, yüz ifadeleri, vücut yönlendirmesi veya konuşma tonlamasının atipik kullanımıyla ortaya çıkar (APA, 2013).

İletişim boyutunda ebeveynlerin sıklıkla bildirdiği genel iletişim sınırlılıkları ise çocukların ihtiyaçlarını dile getirmemesi, işaret etme veya el sallama gibi diğer yaygın jestleri kullanmama ve kelimelerin kullanımında gecikme ve gerilemedir (Filipek vd., 1999). Sözel dil becerileri sergileyen çocukların bazılarında ekolali (başkalarının konuşmasının hemen veya gecikmeli tekrarı) veya alışıldık olmayan ton ve ritimde dil kullanımı görülebilir. Bazı çocuklar aynı zamanda zamirleri kullanmakta güçlük çekerler. Bazıları ise uydurma bir kelime veya kelimenin tam anlamıyla kendine özgü bir dil kullanabilirler. Yeterli konuşmaya sahip çocuklar, başkalarıyla konuşmayı başlatmada veya sürdürmede iletişim sınırlılıkları gösterebilirler (Filipek vd., 1999).

Konuşmanın veya daha genel anlamda iletişim becerilerinin gerilemesi de OSB olan bireylerde görülebilmektedir. Çocukların %25 ila %30'unun bir süre yaşına uygun dil becerileri sergiledikleri ancak daha sonra genel olarak 15 ila 24 ay arasında dil becerilerinin gecikme ve gerileme yönünde seyrettiği görülebilmektedir (Tuchma & Rapin 1997). Gerileme ani veya kademeli olabilir. İletişimsel jestlerin (örneğin, işaret etme) veya göz kontağı gibi sosyal becerilerin kaybı diğer kayıplara neden olabilmektedir (Rogers, 2004).

Tekrarlı ve Sınırlı Davranışlar

Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar, nesnelere tekrarlayıcı şekilde kullanılması, stereotipik motor hareketler, kendine zarar verme davranışı, ritüel ve rutinler, aynılığa bağlı kalma ve sınırlı ilgi alanları gibi davranışları kapsayan geniş bir kavramdır (Karadaş, Bakkaloğlu & Demir, 2021). Dolayısıyla tekrarlı ve sınırlı davranışlar iki başlık altında incelenebilmektedir. Bu başlıklar tekrarlı motor hareketler ve aynılığa bağlı kalmadır (Volkmar vd., 2014 syf. 163). Tekrarlayıcı davranışlar, basit motor stereotipler (ör. el çırpma, parmak şıpırdatma, bükme, ileri geri sallanma), nesnelere tekrarlayıcı kullanımı (ör. madeni paraları döndürme, oyuncakları sıralama, nesnelere yan tarafından bakma) ve tekrarlayıcı konuşma (ör. duyulan kelimelerin gecikmeli veya anında tekrar edilmesi; kendine atıfta bulunurken "sen" kullanımı; kelimelerin, ifadelerin veya söylem kalıplarının stereotip kullanımı) içerir. Rutinlere ve kısıtlı davranış kalıplarına aşırı bağlılık, değişime direnç (ör. sevilen bir yiyeceğin paketlemesindeki küçük değişikliklerden bile rahatsızlık duyma; kurallara bağlılıkta ısrar, düşünme biçiminde katılık,) veya sözel veya sözel olmayan davranışların ritüelizedilmiş kalıpları (ör. tekrarlayıcı sorular sorma, bir çevrenin etrafında dolaşma) olarak tezahür edebilir.

OSB olan bireyler oldukça kısıtlı, sabit ilgi alanları ile odaklanma açısından da farklılıklar göstermektedirler (ör. Tencereye aşırı ilgi duyan bir çocuk; elektrik süpürgelerine dikkatini odaklayan bir çocuk, sürekli saat çizelgeleri hazırlayan bir yetişkin). Bazı ilgiler ve rutinler, belirli seslere veya dokulara karşı aşırı tepkiler, nesnelere aşırı koklama veya onlara dokunma, ışıklarla veya dönen nesnelere ilgilenme ve bazen ağrı, sıcaklık veya soğuğa karşı tepkisiz kalma davranışları da aşırı veya sınırlı tepki ile ilgili olabilir. Yiyeceklerin tadına, kokusuna, dokusuna veya görünümüne yönelik aşırı tepki verme de OSB olan bireylerde görülen sınırlılıklardandır (APA, 2013; Volkmar vd., 2014 syf. 163).

Otizm Spektrum Bozukluğunun Sınıflandırılması

OSB'nin çeşitli şekilde sınıflandırmaları mevcut olsa da bu bireylerin ihtiyaç duydukları destek derecesine göre sınıflandırılması alacakları hizmetlerin ne boyutta olması gerektiği konusunda hizmet sağlayıcılara vereceği ipuçları açısından önemlidir (APA, 2013). Bu nedenle aşağıda OSB olan bireyler alacakları desteğin derecesine göre sınıflandırılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2

OSB Olan Çocukların İhtiyaç Duydukları Destek Derecesine Göre Sınıflandırılması

Önem düzeyi	Sosyal iletişim davranış özellikleri	Sınırlı, tekrarlayan davranışlar
Seviye 3 "Çok önemli destek gerekir"	Sözlü ve sözel olmayan sosyal iletişim becerilerindeki ciddi sınırlılıklar, işlevsel davranışların sergilenmesi engeller. Neredeyse hiç sosyal etkileşim başlatma davranışı görülmez vd. nin başlattığı sosyal etkileşimlere tepki verilmez. Bu kişiler, sınırlı düzeyde ifade edici dil becerilerine sahiptir ve nadiren etkileşim başlatırlar. Etkileşim başlattıklarında ise yalnızca ihtiyaçlarını karşılamak için anlaşılır olmayan davranışlar sergilerler ve yalnızca birebir gerçekleşen doğrudan sosyal etkileşim durumları içeren davranışlara tepki verirler.	Davranışlarda esnek olmama, değişimle başa çıkmada aşırı zorluklar gösterirler. Sınırlı/tekrarlayıcı davranışlar, tüm alanlardaki işleyişi belirgin şekilde engeller. Odaklanmayı veya eylemi değiştirmede çok önemli güçlükler gösterirler.
Seviye 2 "Önemli destek gerekir"	Sözlü ve sözsüz sosyal iletişim becerilerinde belirgin sınırlılıklar gösterirler. Destekler yerinde olsa bile belirgin sosyal becerilerde sınırlılıklar göstermeye devam ederler. Sosyal etkileşim başlatma davranışları sınırlı düzeyde görülür ve çevrelerinden gelen sosyal etkileşim davranışlarına karşı sınırlı düzeyde veya anormal tepkilerle karşılık verirler. Bu kişiler basit cümlelerle konuşan, etkileşime konu olan davranışları dar özel ilgi alanları ile sınırlı olan ve tuhaf, alışıldık olmayan biçimde sözsüz iletişim davranışları sergilerler.	Davranışta esnek olmama, değişimle başa çıkmada zorluklar görülür. Dış gözlemde bulunan sıradan bir kişi dahi kısıtlı/tekrarlayıcı davranışların farkına varır ve bu davranışlar çeşitli bağlamlarda işleyişi engeller. Odak noktasını veya eylemlerini değiştirmede huzursuzluklar ve güçlükler görülür.
Seviye 1 "Destek gerekir"	Destekleme olmadığı takdirde, sosyal iletişimdeki sınırlılıklar gözle görülür bozulmalara neden olur. Sosyal etkileşimleri başlatmada zorluklar görülür ve başkalarının sosyal etkileşim başlatma davranışlarına karşı normal olmayan veya başarısız şekilde gerçekleşen tepkiler verilir. Sosyal etkileşimlere karşı ilgileri azalmış gibi görünebilir. Tam olarak sözel biçimde cümleler kurabilirler ve iletişim kurabilirler. Ancak başkalarıyla konuşmalarında karşılıklı konuşmayı sağlayan sıra alma becerilerinde sınırlılıklar gösterebilirler ve arkadaş edinme girişimlerinde başarısız olabilirler.	Davranışlarda esnek olamamalarından dolayı bir veya daha fazla bağlamda işlevsel davranışlar sergileyemeyebilirler. Etkinlikler sırasında başka bir şeye geçiş yapmakta sınırlılıklar görülebilir. Organizasyon ve planlama becerilerindeki sınırlılıklar bağımsız davranmalarını engelleyebilir.

Tablo 2'de çocukların sosyal iletişim ve etkileşim ile sınırlı ve tekrarlı davranış alanlarında gösterdikleri mevcut davranışları göz önünde bulundurularak almaları gereken desteğin hangi düzeyde olması gerektiği ile ilgili öneri sunulmuştur. Buna göre sosyal iletişim davranışlarının hemen hemen hiç görülmediği ve tekrarlı davranışların yoğun olarak gerçekleştiği durumlarda çocukların en üst düzeyde destek alması gerekir. Sosyal iletişim davranışlarının olmasına rağmen bu davranışları çeşitli ortamlarda, başkalarının yardımı olmadan sergileyemeyenlerle, sınırlı ve tekrarlı davranışlar boyutunda özellikle planlama ve organizasyon becerilerinde sınırlılıklar gösteren çocukların ise desteklenmesi gerekir.

Otizm Spektrum Bozukluğunun Nedenleri

OSB'nin tam olarak neden kaynaklandığı ile ilgili kesin bilgilere ulaşılmaya da bazı şüpheler ve öngörüler yer almaktadır. Bu bağlamda genetik ve kalıtım ile ilgili faktörlerin otizmde rolü olduğu görülmektedir. Otizm spektrum bozukluğu vakalarının yaklaşık olarak %15'i, bilinen bir genetik mutasyonla ilişkilendirilebilir (APA, 2013). Otizmlili çocuğu olan bir çiftin ikinci bir etkilenen çocuğa sahip olma olasılığı %2 ila %18'dir (Ozonoff vd., 2011). İkiz çalışmalarında, tek yumurta ikizlerinden birinin otizmlili olması durumunda, diğesinde %36 ila %95 oranında benzer şekilde etkilenme olasılığı vardır (Nordenbæk vd., 2014). Otizm için çevresel risk faktörleri, anne yaşının büyük olması (Idring vd., 2014) erken veya düşük doğum ağırlıklı doğan çocuklar gösterilebilmektedir (Dudova vd., 2014; Kuzniewicz vd., 2014). Ebeveyn tutumlarının ve ailenin yetiştirme tarzının ise OSB'ye neden olduğu söylenemez (Volkmar & Lord, 1998).

Otizm Spektrum Bozukluğunun Yaygınlığı

OSB'nin yaygınlığı geçmişten günümüze kadar artarak devam etmektedir. Bu artışı tetikleyen durumlara tanılama kriterlerindeki değişiklikler, artan kamu bilinci, metodolojideki değişiklikler gibi birçok olası faktör gösterilebilir (Hertz-Picciotto & Delwiche, 2009). OSB 36 çocuktan 1'inde görülmektedir (Maenner vd., 2023). Bununla birlikte OSB, erkeklerde kızlara göre dört kat daha fazla tanılanabilmektedir (APA, 2013; Rivet & Matson 2011).

Otizmlili Çocukların Desteklenmesinde Kullanılan Müdahaleler

Otizmin giderek artan yaygınlığı, bilim insanları ve uzmanların etkili müdahale yöntemlerini belirlemeye yönelik kapsamlı çalışmalar yapmalarını gerektirmektedir (Lai vd., 2020). Bu bağlamda, özellikle kanıt temelli uygulamaların belirlenmesine odaklanan çalışmalar önem kazanmaktadır. Kanıt temelli uygulamalar, müdahalelerin etkililiğinin anekdotlara dayalı raporlar veya öznel izlenimler yerine bilimsel araştırmalarla objektif olarak belgelendiği müdahale yöntem ve tekniklerdir (Vivanti, 2022). Kanıt temelli uygulamaların belirlenmesinde, araştırmaların tasarımı, bağımsız ve bağımlı değişkenler, katılımcıların demografik özellikleri gibi alanlarda bilgi toplanması ve belirli kriterlere göre analiz edilmesi esastır (Hume vd., 2021; Odom vd., 2003; Odom vd., 2010). Bu sayede, uygulamaların etkililiği ve güvenilirliği sağlanarak, otizmlili bireylerin gelişimine olumlu katkılar sunulmaktadır.

Otizimli bireylere yönelik kanıt temelli uygulamaların belirlenmesi amacıyla, "Otizm Kanıtları ve Uygulamaları Üzerine Ulusal Bilgi Merkezi" (National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice, NCAEP) gibi önemli kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, müdahale yöntemleri ve tekniklerini belirli kriterlere göre değerlendirerek, kanıt temelli uygulamaları tanıtmaktadır. NCAEP'in yaptığı analizler sonucunda, 28 uygulamanın kanıt temelli uygulamalar arasında yer aldığı tespit edilmiştir (Hume vd., 2021). Özellikle, OSB olan çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde sıklıkla kullanılan kanıt temelli uygulamalar vardır.

Ayrımlı pekiştirme, model olma, doğal müdahale, akran temelli öğretim ve müdahale, ipucu, pekiştirme, görsel destekler, kendini yönetme, sosyal anlatılar, sosyal beceri eğitimi ve video model, OSB olan bireylere sosyal becerilerin öğretilmesinde kullanılan kanıt temelli müdahalelerdir (Hume vd., 2021). Bu müdahaleler, OSB olan çocukların sosyal beceri ve uyumlarını önemli ölçüde artırmalarına yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda aşağıda müdahalelerle ilgili kısa açıklamalara yer verilmiştir. Bununla birlikte çalışmaya özgü olması sebebiyle kendini yönetme ve kendini izleme stratejisi ayrıca ele alınmıştır.

Ayrımlı pekiştirme, öğrencinin belirli koşullar gözetildiğinde doğru ve uygun davranışları sergilemesi durumunda pekiştirilmesini ifade eder. Bu yöntemde öğrenciler, istenmeyen davranışın dışında istenen bir davranış sergilediğinde (alternatif davranışların ayrımlı pekiştirmesi), fiziksel olarak aynı anda istenmeyen bir davranışı sergilemesinin mümkün olmadığı durumlarda (uyuşmayan davranışların ayrımlı pekiştirilmesi), istenmeyen davranışı sergilemediğinde (diğer davranışların ayrımlı pekiştirilmesi) pekiştirilir. Bu sayede uygun davranışların sıklığı ve sürekliliğini artırmak amaçlanır (Vollmer & Iwata, 1992; Cooper vd., 2007).

Model olma, hedef davranışın beceriye sahip kişiler tarafından sergilenerek öğrencinin gözlem ve taklit yoluyla kazanıma ulaşmasını sağlamak için yapılan uygulamaları içerir (Hume vd., 2021). Dolayısıyla model olma gözlem ve taklit yoluyla öğrenmeyi teşvik eder ve sosyal beceri öğrenimi için etkili bir yöntemdir (Bandura, 1977; Hume vd., 2021). Bu öğrenme yaklaşımının temelinde sosyal öğrenme kuramının öncüsü olan Albert Bandura'nın çalışmaları bulunmaktadır. Sosyal öğrenme kuramı, bireylerin sosyal ve duygusal becerileri kazanırken başkalarını gözlemleyerek ve taklit ederek öğrendiklerini öne sürmektedir (Bandura, 1977).

Doğal müdahale, öğrenme süreçlerini gerçek yaşam bağlamlarında ve bireylerin doğal çevrelerinde gerçekleştirmeyi amaçlayan bir eğitim yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, OSB olan bireyler ve diğer özel gereksinimli çocuklar için önemlidir. Doğal müdahale, öğrenmenin daha anlamlı ve işlevsel olmasını sağlar, becerilerin farklı durumlara uyarlanması ve genelleştirilmesi olasılığını artırır. Doğal müdahale yöntemlerinde uygulamalar bireylerin gerçek yaşam deneyimlerine ve günlük rutinlerine entegre edilir. Öğrenme, bireyin çevresinde yer alan ebeveyn, akran, kardeş vb. kişiler, doğal sosyal etkileşimler, oyun ve günlük yaşam aktiviteleri aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu yaklaşımla, bireyler yaşam boyu kullanılacak beceriler kazanır ve geliştirir (Charlop vd., 2018).

Akran temelli öğretim ve müdahaleler, sosyal beceri öğrenimi için akranların kullanılmasını vurgular. Akran aracılığıyla gerçekleştirilen müdahalelerde, tipik gelişim gösteren çocuklara OSB olan çocuklarla iletişime geçmeleri öğretilerek, OSB olan çocukların iletişim ve sosyal davranışlarını desteklemesi beklenir (Odom vd., 2003). Dolayısıyla bu yaklaşımda, otizmlili çocuklar ve normal gelişim gösteren çocuklar bir araya getirilerek, doğal ve güvenli bir ortamda sosyal etkileşim ve öğrenme fırsatları sunulur (Laushey & Heflin, 2000). Akran temelli öğretim ve müdahalelerin otizmlili çocuklar için bir dizi yararı vardır. Öncelikle, akranlar doğal rol modelleri olarak hizmet eder ve otizmlili çocukların sosyal becerilerini, iletişimi ve oyun becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. İkincil olarak, bu tür müdahaleler çocukların sosyal ağlarını ve arkadaşlık ilişkilerini genişletmeye katkıda bulunur (Locke vd., 2012).

İpucu, hedeflenen davranışı veya beceriyi kazanmaları için öğrencilere sağlanan desteklerdir. Bunlar, sözel, jest veya fiziksel biçimde olabilir (Hume vd., 2021).

Pekiştirme, bireyin başarılı olduğu durumlarla ödüllendirilmesi ve olumlu sonuçlar elde etmesini sağlayarak, hedef davranışın kazandırılmasını ve sürdürülmesini teşvik etmek amacıyla kullanılan uyaranlardır. Öğrenme sürecinde önemli bir rol oynayan pekiştirme, bireyin motivasyonunu artırarak, davranışların düzenlenmesine ve becerilerin edinilmesine yardımcı olur. Sonuç olarak pekiştireçler, etkili bir öğrenme stratejisi olarak kabul edilir, bireylerin yeni beceriler kazanmalarını ve sürdürmelerini sağlamada önemli bir katkı sunar (Cooper vd., 2007).

Görsel destekler, çocukların bir davranışa katılmalarını teşvik etmek veya onları başka bir etkinliğe hazırlamak için kullanılan görsel ipuçlarıdır (Odom vd., 2003). Görsel ipuçları iletişim, sosyal beceriler, bağımsız yaşam becerileri ve akademik becerileri desteklemeye yönelik çeşitli görsel materyaller ve araçlardan oluşur (Hume vd., 2021; Rao & Gagie, 2006). Bu materyaller, öğrencilere bilgi sunmanın yanı sıra, öğrenme sürecini ve beceri edinimini kolaylaştırmaya yardımcı olur (Ganz & Flores, 2008). Otizmlili bireylerin görsel düşünme ve işleme becerilerinin güçlü olduğu göz önüne alındığında görsel desteklerin kullanılması oldukça işlevsel olabilmektedir. Bu bağlamda, görsel destekler şunları içerebilir: zaman çizelgeleri, sosyal öyküler, görsel ipuçları ve işaretler, sembolik iletişim sistemleri (Rao & Gagie, 2006).

Sosyal anlatılar, sosyal hikayeler ve benzeri materyaller kullanarak, sosyal beceri ve anlayışı artırmayı amaçlar (Gray & Garand, 1993). Genel olarak bireylerin sosyal kavramları ve beklentileri anlamalarını destekleyen kısa, öz ve görsel destekli öyküleri içerir. Bu sayede otizmlili bireylerin sosyal etkileşimlerde karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmeleri için uygun becerilerin görsellerle desteklenerek açıklanması ve yönlendirmelerle kazandırılması amaçlanır (Gray & Garand, 1993).

Video model, OSB olan bireylerin sosyal, iletişim, oyun ve öz bakım becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan kanıt temelli bir uygulamadır. Bu yöntemde, belirli bir becerinin nasıl gerçekleştirileceğini gösteren videolar izlenir. Daha sonra uygun bağlam oluşturularak bireyin izlediği beceriyi bağımsız olarak veya destekle gerçekleştirilmesi beklenir (Bellini & Akullian, 2007; Hume vd., 2021).

Öneriler

OSB ile ilgili genel bilgilere yer verilen bu bölümde okuyucuların OSB olan çocuklar hakkında fikir edinmeleri amaçlanmıştır. Edinilen bilgi ve fikirler doğrultusunda okuyucuların çevresinde gelişim gösteren çocukların davranışlarına karşı dikkatli bir gözlemci olması beklenmektedir. Bu sayede normal gelişim dışında farklı gelişim özellikleri gösteren çocuklar fark edilebilir ve erken dönemde bazı önlemler alınabilir. Özellikle erken dönemde çocuklara destekler sunulmasının ileriki dönemlerde hem çocukların hem de ebeveynlerinin yaşam kalitesini artıracak en önemli unsur olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir.

OSB bulunan çocukların her biri farklı gelişimsel özelliklere sahiptir. Bu nedenle geliştirilen bir müdahale yönteminin tüm çocukların gelişimsel ihtiyacını etkili bir şekilde desteklemeyi garanti etmesi mümkün değildir. Dolayısıyla uygulamacıların müdahale havuzuna sahip olması önemlidir. Bu sayede ele alınan kazanımlar üzerinde bir müdahale yöntemi ile istenilen düzeyde ilerleme gösterilmediği takdirde alternatif müdahaleler değerlendirilebilir. Dikkat edilmesi gereken nokta müdahale yöntemlerinin bilimsel dayanakları, etkili oldukları gelişim alanları ve katılımcı özellikleridir.

OSB olan bireylerin gelişimin desteklenmesinde psikiyatri, dil ve konuşma, ergoterapi, fizyoterapi vb. gibi alanlarda uzmanlarla sağlanacak iş birliklerinin kurulması gereklidir. Bu konuda ebeveynlerin bazı konularda bilgi sahibi olması özellikle önemlidir. Uzmanın ilgili alanda ne düzeyde deneyimi olduğunu, çalıştığı alanla ilgili hangi eğitimleri aldığı, çalıştığı alanda ek olarak bir kursa katılıp sertifikası olup olmadığına ve çalışılacak olan alanda uzmanın hangi yöntemleri uygulayabileceği konusunda bilgi alışverişinde bulunması nitelikli bir desteğe temel oluşturur. Bununla birlikte uzmanın uygulayacağı müdahalenin bilimsel dayanakları konusunda bilgi edinmeleri ve uygulanan bir yöntemin etkisiz olması durumunda uzmanın uygulayabileceği farklı yöntemlerin de olup olmadığı konusunda ebeveynlerin dönütler alması önemlidir.

Sevgi SAYMAZ

SEREBRAL PALSİ

SEREBRAL PALSİ NEDİR?

Serebral Palsi, gelişmekte olan beyinde oluşan bir etkilenim nedeni ile, nörolojik ve ortopedik bozukluklara yol açan, kronik ancak ilerleyici olmayan bir durumdur. Herhangi bir nedenle beyinde oluşan etkilenim bireyde öncelikle sinir-kas-iskelet sistemi, duyuşsal ve nörogelişimsel açıdan bozukluklara neden olur.

SEREBRAL PALSİ NEDENLERİ

1. Doğum Öncesi Nedenler

- Kan uyuşmazlığı
- Enfeksiyonlar
- Metabolik hastalıklar
- Dokuların oksijensiz kalması
- Kanamalar (anneye ait zehirlenmeler)
- Annenin yaşı (16 yaşından küçük veya 40 yaşından büyük)
- Kalıtsal nedenler

2. Doğum Sırasındaki Nedenler

- Erken doğum
- Düşük doğum ağırlığı (≤ 1500 gr)
- Zor doğum
- Şiddetli sarılık
- Oksijensiz kalma
- Çoğul gebelik

3. Doğum Sonrası Nedenler

- Enfeksiyonlar
- Kazalar
- Tümöral nedenler
- Zehirlenmeler
- Kanamalar
- Travmalar

Serebral Palsi'nin erken belirtilerini gözden kaçırmayın SP belirtisi erken dönemde ortaya çıkabilirse de bazı hastalarda tanı geç konulabilir.

- Bebeğiniz, gereksiz yere çok ağlıyor, onu mutlu etmekte zorlanıyor ve susturamıyorsanız,
- Ellerini, başparmakları avuç içinde olacak şekilde yumulu tutuyor ve açmıyorsa,
- Bir yaşından önce bebeğinizin, sağ eli veya solak olduğunu düşündürecek şekilde el kullanımında asimetri varsa,
- Kol ve bacaklarının hareketlerinde asimetri varsa,
- Başını yeterince dik tutmuyor, sizi görünce izlemiyor, gülümsemiyorsa, en yakın çocuk hekimi ile görüşmeniz uygun olacaktır.

SEREBRAL PALSİ TİPLERİ

1.Spastik Tip Serebral Palsi

Spastik, sert veya gergin kaslar anlamına gelmektedir. Kas sertliği hareketi yavaşlatır ve zorlaştırır. Erken dönemde gövde kaslarında genel bir gevşeklik, kol ve bacak kaslarında ise sertlikler görülür. Erken dönemde kontrol altına alınmayan kas sertlikleri hareketi ve duruşu olumsuz yönde etkileyerek zaman içerisinde geri dönüşsüz kas kısalıklarına ve eklemlerde hareket kısıtlılıklarına neden olur. Bu da ilerleyen dönemlerde şekil bozukluklarına yol açabilir.

Spastik serebral palsi, serebral palsinin en sık görülen tipidir. Spastik çocuk, vücudunun hangi kısımlarının etkilenmiş olduğuna göre isimlendirilir.

2.Diskinetik Tip Serebral Palsi

İstemsiz, kontrolsüz ve aynı şekilde tekrarlayıcı hareketler ile kendini gösterir. Genellikle erken dönemde kas gevşekliği ile başlar, daha sonra hareket sırasında değişen kas sertlikleri görülür. Gözlenen tekrarlayıcı hareketin baskınlığına göre distonik ve koreatetoid olarak alt gruplara ayrılır.

Distonik tip Serebral Palsi'de istemsiz, devamlı veya aralıklı kas kasılmalarıyla birlikte görülürken,

Koreatetoid tip Serebral Palsi'de ise kas gerginliğinde artıp azalan dalgalanmalar görülür.

3. Ataksik Tip Serebral Palsi

Ataksi, dengesiz sallanma hareketleri anlamına gelir. Bu dengesiz hareketler yalnızca denge sağlamaya, yürümeye veya elleri ile bir şey yapmaya çalıştığı zaman görülmektedir. Örneğin çocuk bir oyuncakçı ulaştığı zaman, ilk seferinde tutamayabilir. Ayakta durma ve yürümenin öğrenilmesi çok daha uzun süre alır, çünkü denge bozukluğu vardır.

SEREBRAL PALSİ'YE EŞLİK EDEBİLEN PROBLEMLER

1. Görme problemleri

Daha çok şaşılık ile kendini gösterir. Ancak bunun yanı sıra görme derinliğinde ve keskinliğinde azalma, görsel algı bozuklukları duruma eşlik edebilir. Şüphe duyulan bir durum söz konusu olduğunda en kısa sürede bir Göz Hastalıkları Uzmanına başvurulması önerilir.

2. İşitme problemleri

Beyindeki etkilenime bağlı olarak farklı şiddette işitme kaybı görülebilir. Bu durum öğrenmeyi ve dil-konuşma gelişimini etkiler. Eğer bir işitme problemi olduğunu düşünüyorsanız bir doktora danışın. Bazı çocuklara işitme cihazı ile yardım edilebilir.

3. Dil ve konuşma problemleri

Konuşma bozuklukları Serebral Palsi şiddeti ile doğru orantılı olup yaygın olarak görülür. Ortaya çıkan sorunlar ağız-dil çevresi kaslarla ilgili olabildiği gibi beyindeki dil-konuşma merkezinin etkilenmesine bağlı olarak da ortaya çıkabilir.

4. Bilişsel problemler

Bilişsel sorunlar Serebral Palsi'ye eşlik edebilir. Ancak her Serebral Palsili bireyde bilişsel problem görülmez.

5. Beslenme problemleri

Kas kontrolü zayıf olduğu zaman, çiğneme ve yutmayı öğrenme ile ilgili güçlükler bulunabilir. Çocuğun daha normal şekilde yemesine yardım etmek, konuşmayı öğrenmesi için önemli bir hazırlıktır.

6. Uyku sorunu

Serebral Palsili çocuklarda ağrı, kas sertlikleri, solunum yollarındaki tıkanmalar, ve duyuşal problemler uyku problemlerine neden olabilir.

7. Epilepsi (nöbetler)

Beyin hücreleri arasındaki elektriksel aktivitenin bozulması ile ortaya çıkar.

Serebral Palsili olguların %22-40'ında epilepsi eşlik eder. Kontrolsüz nöbetler beyni daha fazla zedeleyebilir ve öğrenme becerisi azalabilir. Nöbetler ilaçlar ile kontrol edilebilir, bu nedenle bir doktora danışılması önemlidir.

Nöbet geçirmekte olan bir çocuğun bakımı: eğer ciddi bir nöbet geçiriyorsa,

- Panik yapmayın
- Sıkı giysilerini gevşetin.
- Tükürüğün ağızdan dışarı akabilmesi ve daha kolay nefes alabilmesi için yan tarafına döndürün.
- Nöbet geçinceye kadar yanında kalın.
- Nöbet bittiği zaman sersem halde olacaktır, uyumasına izin verin
- Nöbet çok uzun sürerse ambulansı arayın

SEREBRAL PALSİ'DE GÖRÜLEN PROBLEMLER

Kas sertlikleri (Spastisite)

Kas Zayıflığı

Kas kısalıkları ve şekil bozuklukları

Duruş ve hareket bozuklukları

SEREBRAL PALSİ'DE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Serebral Palsi'nin tamamen iyileştirilmesi mümkün değildir, fakat tedavi genellikle çocuğun becerilerini geliştirir. Yetersizlikleri doğru şekilde tedavi edildiği takdirde, pek çok çocuk normale yakın bir yetişkin yaşamı sürebilir.

Genel olarak, tedavi ne kadar erken başlarsa çocukların gelişimsel yetersizliklerinin üstesinden gelme şansları okadır yüksek olur.

1. İlaç Tedavisi

Daha çok epilepsi olarak bilinen nöbetlerin kontrol altına alınması amacı ile kullanılır. Bunun dışında sertlik görülen kasları gevşetme kamacı ile de bir takım ilaçlar kullanılabilir.

2. Ortopedik ve Cerrahi Yaklaşımlar

Botulinum toksin uygulamaları (botoks):

Kas sertliklerinin azaltılması, hareket becerisinin geliştirilmesine ağrının azaltılması amacı ile doğrudan kasa uygulanan bir yöntemdir.

Cerrahi Uygulamalar:

Serebral Palsi de görülen kas iskelet sistemi problemlerini kontrol altına almak amacıyla farklı yumuşak doku ve kemik cerrahilerinden yararlanır.

3. Ortezler

Serebral Palsili bireylerde görülen kas kuvvetsizliği, denge bozukluğu, yürüyüş bozuklukları, enerji tüketiminde artış ve deformiteler nedeni ile pek çok alt ekstremitte, üst ekstremitte ve gövde ortezlerinden yararlanır.

4. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon

Amaç,

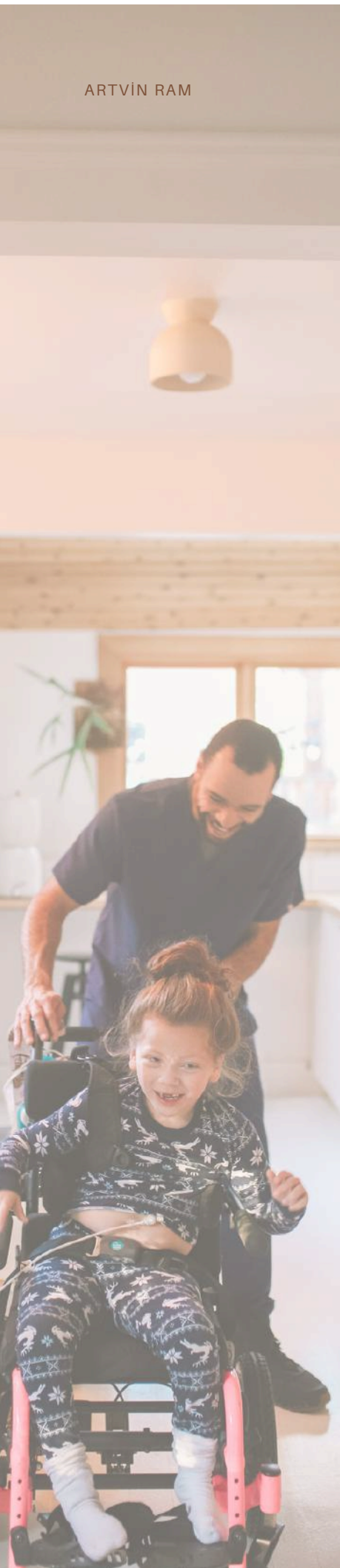
Serebral Palsili bireyin performansının belirlenmesine mevcut performansının artırılarak günlük yaşamındaki bağımsızlığın sağlanmasıdır.

Fizyoterapi ve rehabilitasyon programındaki temel hedef, bireyde görülen yetersizliklere odaklanmaktan çok, bireyin kapasitesi ölçüsünde yapabildiklerinin korunması ve geliştirilmesidir. Bu nedenle, fizyoterapi ve rehabilitasyon süreci her birey için erken bebeklik döneminde başlamalıdır. Beyin gelişiminin çok hızlı olduğu erken bebeklik döneminden yararlanılarak bireyin günlük yaşamda bağımsız olması hedeflenir.

SP'de rehabilitasyon programı:

- Egzersiz tedavisi
- Ortez (cihaz) uygulamaları
- Ev programı ve aile eğitimi
- El-göz koordinasyonu sağlanması
- Yemek yeme, giyinme, oyun aktiviteleri gibi bileşenlerden oluşur.

Tüm bu uygulamalar, özellikle egzersiz uygulamaları fizyoterapistler tarafından yapılmalıdır.

5. Diğer Destekleyici Yaklaşımlar

- Ergoterapi
- Hipoterapi (At terapisi)
- Hidroterapi (Havuz terapisi)
- Uzay terapisi
- Robotik tedavi
- Duyu Bütünleme

AİLELERE ÖNERİLER

- Tanı konulduğu andan itibaren en erken dönemde, özellikle çocuklarınız henüz yeni doğan dönemindeyken Fizik Tedaviye başlatın.
- Fizyoterapistin çocuğunuz için planladığı ev programı egzersizlerini olabildiğince düzenli uygulayın.
- Ayak bileklerinde spastisitesi olan çocuklar parmak uçlarına basarak yürüme eğilimindedirler. Bu nedenle yürüteç kullanılmaması gerekir. Çünkü yürüteç kullanan sağlıklı çocuklar bile genellikle parmak uçlarına basarak yürürler ki ayak bileklerinde spastisitesi olan çocukların kasılmaları daha da artar.
- Baş - boyun kontrolünü arttırmak için, çocuk ayna karşısında, gerekirse destekli oturtularak başını ve boynunu dik tutması isteyin. Hareketi tamamlayamıyorsa destek verin.
- Yine çocuğun önüne oyuncaklar konularak oyunlar eşliğinde başını - boynunu ve sırtını dik tutmasını isteyebilirsiniz. Çocukla oyun oynayarak egzersizleri yapmak çocuğu hem eğlendirir hem de tedavilere aktif katılımını artırabilir.
- Çocuğunuzun kontrolünde olduğu hekim ya da fizyoterapist, çocuğunuzun ortez kullanmasını tavsiye ediyorsa mutlaka kullanırın.
- Çocuğunuzun yapabildiği aktiviteler için cesaretlendirin. Örneğin; kaşık tutabiliyor ve ağzına götürebiliyorsa yemeğini kendisinin yemesi için ona destek olun.

🔍 Oğuz MEDETOĞLU

RİTİMLE GELİŞİM "OĞUZ MEDETOĞLU"

Merhaba. Öncelikle bize vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz. Bize kendinizi tanıtabilir misiniz?

Merhaba. Ben Oğuz Medetoğlu. Artvin, 1974 doğumluyum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Artvin'de tamamladım. 2000 Yılı'nda Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümünden mezun oldum. 2001-2008 yıllarında "Sultan's Of The Dance (Anadolu Ateşi)" isimli dans grubunda profesyonel dansçı olarak görev yaptım. Dans ettiğim dönemlerde ritim ustası "Mısırlı Ahmet" diye bilinen Ahmet Yıldırım'dan Darbuka ve Dohollo eğitimi alma şansını yakaladım. Dans hayatımın ardından 2012 yılında Müzik Öğretmeni olarak atandım ve halen öğretmenliğe devam etmekteyim.

Ritim nedir?

Bilimsel tanımı; Ritim ya da dizem, bir dizede, bir notada vurgu, uzunluk veya ses özelliklerinin, durakların düzenli bir biçimde tekrarlanmasından doğan ses uygunluğu, tartım, dizem. Çeşitli aletlere vurularak çıkarılan, düzenli ve akıcı seslerin oluşturduğu bütündür. Vurmalı çalgıların ve perküsyonun temelidir.

Benim tanımımla ritim ise; insanın içsel dünyasını özgürce ama müzikal bir dille parmaklarının ucundan dışa aktarmasıdır.

Her şeyin bir ritmi vardır. Ritim tamamen bir denge unsurudur. Dünya bir ritimde bir dengede dönüyor, kalbimiz keza aynı şekilde. Bunlarda küçük bir şaşma demek, o insanın ya da dünyanın sıkıntı yaşayacak olması demektir. Aynı şekilde bir ritimcinin bir grupta çalarken ritimden hafif çıkması ve kaçması demek, bütün müzik grubunu müzikten koparması demek olur.

Ritme başlama kararınızda etkili olan sebepler nelerdir?

İlkokul öğrenimim sırasında Halk oyunları ile tanışmam, dolayısıyla da ritim ile tanışmam aynı yıllara dayanır. Halk oyunları çalışmalarında Asma Davul ile başlayan ritim serüvenim Darbuka, Dohollo, Bendir, Def, Doli gibi çeşitli ritim enstrümanlarıyla artarak devam etti. Halk oyunları yarışmalarında çeşitli yörelere ait ritim enstrümanlarını tanıyıp dinlemem ve bu enstrümanları amatör ya da profesyonelce çalan kişilerle vakit geçirmem, ritme yönelmemde etkin rol oynamıştır.

Ritmin insanın; öğrenme, keşfetme arzusunu gidermesine ve insan disiplinine katkısı var mıdır varsa nelerdir?

Müzik ve ritim insanı bir yolculuğa çıkarır. Her şey bir ritim enstrümanı olarak kullanılabilir, her yerde çalabilirsiniz. İç ritminizi dinleyerek vücudunuzla ritim yapabilirsiniz, hiçbir enstrümana ihtiyaç duymadan. Ritim çalmaya başladığınızda daha ilk başlarda bile duyduğunuz her müziğe eşlik etmeye çalışırsınız. Elinizle, kolunuzla, bacağınızla, ayaklarınızla. Bazen sadece bakışlarınızla, es verirken başınızla. Mimikler devreye girer, aynaya baksanız o anda belki kendinizi tanıyamayabilirsiniz ritim çalarken. Bir ritüel gibi kendinden geçirir ya da kendini buldurabilir.

“Ritmi keşfedebilmek ya da bulabilmek için önce onu kaybetmek gerek...” derdi Ahmet hocam (Mısırlı Ahmet). Kendi ritmini bulabilmek, iç disiplinini sağlamak uğruna Mısır’da Sina çöllerinde yıllarını geçirdi darbukasıyla. Ritmi, insan için içsel bir yolculuk aracı olarak düşündü. Özgürleşmesini sağlayan ve tabularını kırmaya yarayan önemli bir araç olarak tanımlardı. Bazen bunu çok fazla gürültüyle bazen de sessizce halleder derdi.

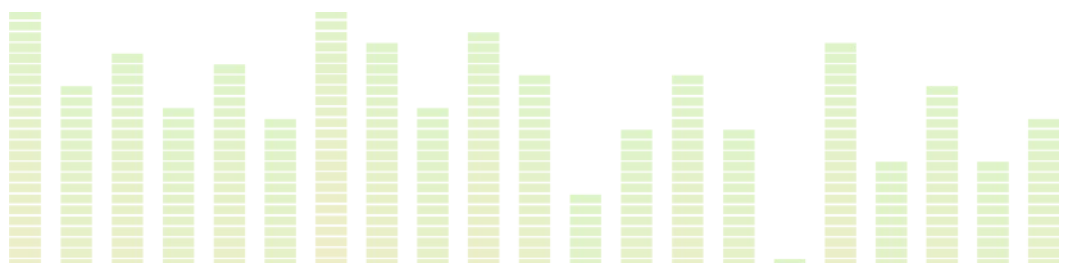
Ritimde edinilen deneyimler, yaparak yaşayarak öğrenme konusunda insanın öğrenme ve keşfetme serüvenine nasıl artılar sağlar?

Ritim duygusu, müzik veya dans gibi uyumlu hareketlerin kalıplarını kavramak için kullanılan beceridir. Müzik veya dans üzerinde üretken olarak çalışabilmek için önemlidir. Bir ezgiye uygun şekilde hareket etmeyi, enstrüman çalmayı ya da şarkı söylemeyi sağlayan bir yetenektir. Ritim enstrümanı çalan kişinin yaparak yaşayarak ve taklit yöntemiyle elde ettiği öğrenimlerini ne kadar çok egzersiz yaparak tekrar ederse kalıcı hafızaya geçişi o kadar hızlı olur. Otomatikleşen ritim çalma tekniğinin üzerine duygu katmak ise kişinin kendi yeteneğine ve motivasyonuna bağlıdır ve bu uzun sürebilir. Her deneyim itici bir güç oluşturarak yeni öğrenimlerin oluşumu için kişinin keşfetme arzusunu tetikleyebilir.

Ritim; insanın olumlu davranış geliştirmesinde ve sorumluluk bilinci elde etmesinde ne gibi katkılar sağlar?

Ritim eğitimi bireye uygun biçimde kullanıldığı takdirde, insan davranışları üzerinde de olumlu etkiler bırakabilir. Müzik eğitimi, bu özelliği ile günümüz dünyasında birçok amaç için kullanılmakta ve olumlu sonuçlar alınmaktadır. İnsanların gerek kişisel ve sosyal gerekse bedensel ve psikomotor gelişimleri üzerinde önemli ve olumlu etkilere sahip olduğu, çeşitli bilimsel çalışmalarla ispatlanmıştır. Bu bağlamda, ritim içerikli müziksel uygulamaların, bireylerin davranışları üzerinde olumlu etkileri olabileceği düşüncesindeyim.

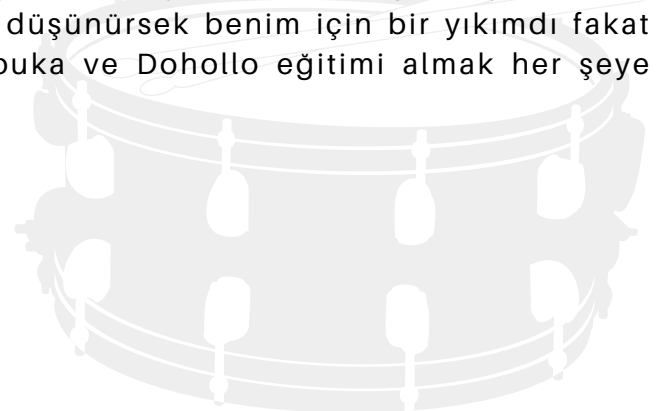
Müziğin ritmine göre enstrüman çalan kişinin, beyin-zihin bağlantıları kuvvetlenir, matematiksel düşünme ve problem çözme, dil gelişimi gibi akademik becerilerine katkıda bulunur. Ritim eğitimi ve dans çocukların dikkat ve odaklanma yeteneklerini geliştirir. Kişi, enstrümanı ile yaptığı her çalışmada enstrümanını çok daha iyi kullanmaya, onu daha iyi tanımaya dolayısıyla pratikleşmeye ve övgü almaya başlar. Bu da ortaya koyduğu performansından haz duymaya başlayan bireyin yaptığı işi sahiplenmesine ve olumlu davranış geliştirmesine katkıda bulunur.

Ritimle ilgili yaşadığınız deneyimlerden ya da anılarınızdan sizi en çok etkileyenleri bizimle paylaşabilir misiniz?

Tabii paylaşayım. Anadolu Ateşinde dans ettiğim yıllarda bir sakatlığım olmuştu ve ayağım alçıya alınmıştı. Doktorumuz ve Fizyoterapistimiz dans'a dönebilmem için ayağımın üzerine asla basmamam gerektiğini ve evde sürekli yatmam gerektiğini söylemişlerdi. Tam o dönem Mısırlı Ahmet hoca eşliğinde "Dawool" isimli bir projemiz başlayacaktı. Ayağım alçıda olduğu için katılmam imkânsız gibi görünüyordu. Ama "Ritim ve Mısırlı Ahmet" ismi ağır basmış olacak ki ne yapıp edip o çalışmalara katılmam gerekiyordu. Arkadaşlarımın ve servis şoförümüzün de üstün yardımlarıyla bir ay boyunca evimin önünden özel olarak alınarak, koltuk değnekleriyle de olsa tüm çalışmalara katılmıştım. Projenin dans bölümleri olmasa da ritim çalma bölümlerinin hepsinde vardım. Çok mutluydum. Bazen çok sevdiğimiz bir şey için ödün vermemiz gerekebiliyor. Sonuç; üzerine bir ay boyunca bastığım ayağım tam kaynamamış ve bir ay daha alçıda kalması gerekiyordu. Bu durum, dans hayatımı düşünürsek benim için bir yıkımdı fakat Mısırlı Ahmet'ten Darbuka ve Dohollo eğitimi almak her şeye bedeldi.

Bu alanda öğrencilerinizle birlikte yaptığınız çalışmalardan biraz bahsedebilir misiniz?

Çeşitli okullarda Asma Davul, Bendir, Darbuka, Zilli Def, Parmak Zili, Doli ya da geri dönüşüm malzemelerinden yaptığımız çeşitli vurmali enstrümanlardan oluşan ritim grupları oluşturarak gerek yöresel gerekse uluslararası etnik tını ve ritimlerle harmanlanmış ritim kompozisyonları sergiledik. Anadolu müziğinin çok çeşitliliğini ritimlerinde de görmekteyiz. Bunu değerlendirerek sahneye taşımak ve sonucunda beğenilmek elbette ben ve öğrencilerim için tarifi imkânsız bir mutluluk oluşturmuştur.

Sizin gibi bu alana yönelmek isteyenlere neler demek istersiniz.

Hiç vakit kaybetmesinler. Bir ritim enstrümanı edinerek derya deniz olan bu ritmin içine dalsınlar ve bol bol ritim çalsınlar.

 Recep Mesut GENÇ

HAKEDİLMİYEN ÇOCUKLUK

Sıkın mı yine canın çocuk ,
Sevdiğin yemek yok mu bu gün?
İstedğin oyunu oynamayan dostlar mı yoksa
Ya da kumandalı araban mı bozuk?
Hangisi sıktı canını be! çocuk

Dön yüzünü duvara say birden ona kadar
Bitecek hepsi sen arkanı dönene kadar.

Ya senin neden canın sıkın çocuk?
Neden yıkık parkların? hani nerde oyuncakların?
Altındaki halı nerde ? Nerde yastığın, yorganın?
Uyku vaktin çoktan gelmiştir senin
Koyma betonlara kirlenmiş başını
Boş mermi kovanlarına dokunma
Nerde annen senin? nerde baban ?
Söylesene yok mu burda sana bir bakan?
Kirli ayaklarındaki kanlı yaralar neden
Neden betonlara sarılı gövden?
Bu gürültüde ne ?
Bu gürültü de uyunmaz ki hiç
Yağmur değil bu gökten düşenler
Öyle değil mi çocuk! ?

Bombalar...bombalar... bombalar...
Güzel ülkeleri yıkan bombalar

Çevir gözlerini çek bakışlarını benden!
Ben pek hatırlamam çocukluğumu
Ama böyle değildi benim çocukluğum
Hangi çocukluk hayali böyledir
Kanlı insanlar, yıkık binalar
Ve Mermi sesleri ve de bombalar
Hadi git burdan çocuk!!! ailen şimdi seni arar
Git ama nereye gidebilirsin ki böyle
Küçük ayaklarla bitmez ki o uzun yollar
Küçük ellerin neyi götürebilir ki yanında
Hem o küçük boncuk gözlerinle seçemediğin kartallar
Keskin ve kanlı gözleriyle seni görürler anında

Hadi git burdan çocuk!!! Çalmaya başladı sirenler
Işıklar var uzakta, sıralanmış ışıklar
Sanırım yola koyulmuş gidenler
Hadi kalk yetişelim onlara
Dur bir dakika çocuk!
Dur bir dakika...

Yaklaşıyor ışıklar, dönüyorlar sanırım
Ama ... hızlı acımasız ve de tatsız! bir dönüş bu
İnsan değil bu dönenler
Öyle değil mi çocuk!

Mermiler... mermiler... mermiler...
Bir hayali delip geçen mermiler

Kalk artık uzat elini, uyan!!
Çek kafanın altından
Pıhtılaşmış kandan kıpkırmızı minderini
Ve üzerimden çek
Kitlenmiş, kırpmadan beni seyrettiğin gözlerini.
Zaman daralıyor gitmemiz gerek
Kaldır gövdeni!
Hiçbir çocuk haketmez
Gelecek hayallerini kurduğu
Sokaklarında gülerek koştuğu bu şehirden çıkarılmak...
Çekilip minik ayağından sürütülerek...

Uyu artık çocuk uyu!
Tüm herkesin sana yaptığı gibi uyu
Kapa gözlerini çocuk
Tüm insanlığın sana kapadığı gibi

Ve

Dön yüzünü duvara say birden ona kadar
Bitecek hepsi sen arkanı dönene kadar.

Ve sen saymanı bitirene kadar
Ki bitmiyor...
Biz hala saklanıyor olacağız...

Recep Mesut GENÇ

R. Mesut Genç

(Bu şiir; 1963'de Kıbrıs'ta, 1992'de Bosna'da, 2003'de Irak'ta 2011 de Suriye'de, 2022'de Ukrayna'da ve bunların dışında savaş tacirlerinin savaş götürdüğü her coğrafyada din, dil, ırk, renk farketmeksizin hayata gözlerini yuman tüm çocuklara ithaf edilmiştir.)

YURTTA SULH, CİHANDA SULH

Mustafa Kemal ATATÜRK

KURUM ÇALIŞMALARIMIZ

KAYNAKÇA

- Oktay, E. Y. (2015). Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet. Akademik Araştırmalar Dergisi, (64), 57-118.
- İlkaracan, P. (1996). Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet. P. İlkaracan, L. Gülçür, & C. Arın (ed.) içinde. Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz, 21-39.
- Çakır, Ö., Harcar, T., Sürgevil, O., & Budak, G. (2014). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye'de kadına yönelik şiddetin durumu. Toplum ve Demokrasi Dergisi, 2(4), 51-70.
- Çifçi, S., & Açık, Y. (2022). Kadına yönelik aile içi şiddet ve nedenleri. Artuklu International Journal of Health Sciences, 2(2), 1-7.
- Çalışkan, H., & Çevik, E. İ. (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 218-233.,
- Aslan, M., & ŞEKER, Ö. G. S. (2013). Aile içi şiddetin bir boyutu olarak kadına yönelik şiddet: toplumsal algı ve tutumlar. NİŞANTAŞI UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, 1, 1.
- Kılıçarşlan, M. (2018). Kadına Yönelik Şiddet: Sebepleri, Önlemeye Yönelik Kur'anî Tedbirler. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD), 18(2), 958-994.
- Köse, A., & Beşer, A. (2007). KADININ DEĞİŞTİRİLEBİLİR YAZGISI "ŞİDDET". Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(4), 114-121.
- Akyazı, A., & Akyazı, E. (2024). Kadına yönelik şiddet ve alternatif bir iletişim aracı olarak sosyal medya: TBMM 27. dönem kadın milletvekillerinin Twitter hesapları üzerine bir araştırma. İletişim ve Medya Alanında Uluslararası Araştırmalar XV, 25.
- Akbaş, E., & Ergin, E. (2020). Türkiye'de Çocuğa Karşı Şiddet 2020 Durum Raporu. Erişim: 18.10.2024 <https://www.cocukhaklariizleme.org/storage/app/uploads/public/5fc/746/7d5/5fc7467d5fc0c660761537.pdf>

KAYNAKÇA

- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2023). 2023 Yıllık Veri Raporu. Erişim: 18.10. 2024 <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3088/2023-yillik-veri-raporu>
- Karagün, E. (2024). Toplumsal şiddet, aile ve kadın. Şura Akademi, (7 KADIN VE AİLE), 23-38.
- Kayhan, N. (2024). Medyadaki şiddet kültürünün çocuklara etkisi ve mağduriyetler. Toplum Bilimleri Dergisi, (18), 42-61.
- Önce Çocuklar ve Kadınlar Derneği. (Tarih bilinmiyor). Çocuğa yönelik şiddet. Erişim: 18.10. 2024 <https://www.once.org.tr/cocuga-yonelik-siddet/>
- Subaşı, N., & Akın, A. Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları.
- Waite, L. J.(2000). The Family As A Social Organization: Key Ideas For The Twenty First Century. Contemporary Sociology, 29 (3), May, 463-469.
- <https://www.bayindirhastanesi.com.tr/blog/siddeti-normallestirmeyin-siddetin-altindaki-nedeni-sorgulayin-391> Koçak, Y. Ç., & Can, H. Ö. (2019). Flört şiddeti: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. Türkiye klinikleri obstetric-women's health and diseases nursing-special topics, 5(3), 43-53.
- %BCrI%C3%BC%20davran%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.
- Özerkmen, N., & Gölbaşı, H. (2012). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. Akademik Bakış Dergisi, 28, 1-19. <https://csdestek.org/tr/cinsel-siddet-tanimi-turleri-kavramlar>
- Gürhan, N., Erdoğan, G., & Seyran, F. (2020). Cinsel şiddet. Meyad Akademi, 1(1), 59-65. Çekin, A. (2014). Çalışma hayatında insan onuruna karşı psikolojik bir şiddet örneği: mobbing. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 5-22. İnci, R. (2019). Ç
- Çalışan kadınlarda şiddet algısı ve bu algıda ekonomik şiddetin yeri. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 3(1), 189-206. Ekonomik şiddet - Vikipedi (wikipedia.org)

KAYNAKÇA

- American Psychiatric Association (APA). (2013). DSM-V Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th Edition, American Psychiatric Association, Washington, DC.
- Çakıroğlu, O. (2019). Özel öğrenme güçlüğüne giriş. M. A. Melekoğlu & U. Sak (Ed.), Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek içinde (s. 1 - 22). Ankara: Pegem Akademi.
- Görgün, B. (2019). Özel öğrenme güçlüğü'nün tanılanması. M. A. Melekoğlu & U. Sak (Ed.), Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek içinde (s. 53 - 76). Ankara: Pegem Akademi.
- Hussar, B., Zhang, J., Hein, S., Wang, K., Roberts, A., Cui, J., ... & Dilig, R. (2020). The Condition of Education 2020 (NCES 2020-144). The condition of education 2020 (NCES 2020-144). U.S. Department of Education. Washington, DC: National Center for Education Statistics. <https://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=2020144>
- Irwin, V., De La Rosa, J., Wang, K., Hein, S., Zhang, J., Burr, R., ... & Parker, S. (2022). Report on the Condition of Education 2022. NCES 2022-144. National Center for Education Statistics.
- İlker, Ö., ve Melekoğlu, M. A. (2017). İlköğretim döneminde özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yazma becerilerine ilişkin çalışmaların incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(03), 443-469.
- Kaya, S., Ak, A. S., & Melekoğlu, M. A. (2022). Özel öğrenme güçlüğünde erken müdahale ve erken tanı: Müdahaleye tepki modeli. Milli Eğitim Dergisi, 51(236), 3679-3692.
- Kring, A. M., Johnson, S. L., Davison, G., and Neale, J. (2015). Anormal Psikolojisi. (M. Şahin, Çev.). Ankara: Nobel Akademi.
- MEB. (2022). Ortaöğretim kademesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları. Milli Eğitim Bakanlığı.

KAYNAKÇA

- Melekoğlu, M. A. (2019). Özel öğrenme güçlüğü'nün nedenleri ve özellikleri. M. A. Melekoğlu & U. Sak (Ed.), Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek içinde (s. 23 - 52). Ankara: Pegem Akademi.
- Mutlu, Y. (2016). Matematik öğrenme güçlüğü (gelişimsel diskalkuli). Matematik Eğitiminde Teoriler. Ankara: Pegem Akademi.
- Öğülmüş, K. (2021a). Türkiye'de özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama sürecinin Rehberlik Araştırma Merkezi perspektifinden incelenmesi. OPUS International Journal of Society Researches, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4176-4204.
- Öğülmüş, K. (2021b). Özel öğrenme güçlüğü tanılanma süreci. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 23(2), 395-404.
- Özmen, R. G. (2008). Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler. I. H. Diken (Ed.), Özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde (s. 333-367). Ankara: Pegem Akademi.
- Praveen, K. & Raja, W. D. (2009). High self-esteem as a coping strategy for students with learning disabilities. I-manager's Journal on Educational Psychology, 2(4), 14-19.
- Melekoğlu, M. A. (2019). Özel öğrenme güçlüğü'nün nedenleri ve özellikleri. M. A. Melekoğlu & U. Sak (Ed.), Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek içinde (s. 23 - 52). Ankara: Pegem Akademi.
- Mutlu, Y. (2016). Matematik öğrenme güçlüğü (gelişimsel diskalkuli). Matematik Eğitiminde Teoriler. Ankara: Pegem Akademi.
- Öğülmüş, K. (2021a). Türkiye'de özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama sürecinin Rehberlik Araştırma Merkezi perspektifinden incelenmesi. OPUS International Journal of Society Researches, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4176-4204.
- Öğülmüş, K. (2021b). Özel öğrenme güçlüğü tanılanma süreci. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 23(2), 395-404.
- Özmen, R. G. (2008). Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler. I. H. Diken (Ed.), Özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde (s. 333-367). Ankara: Pegem Akademi.

KAYNAKÇA

- Praveen, K. & Raja, W. D. (2009). High self-esteem as a coping strategy for students with learning disabilities. I-manager's Journal on Educational Psychology, 2(4), 14-19. Yayan M. Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB): Genel Bilgiler, Tanı Kriterleri ve Risk Faktörleri. Psikolojik Dergi 2022; <https://psikolojikdergi.com/travma-sonrasi-stres-bozuklugu-tssb/>
- National Institute of Mental Health. (2020, Şubat). Post-traumatic stress disorder. <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/post-traumatic-stress-disorder-ptsd>
- Özdemir, M. (2019, 29 Temmuz). Travma sonrası stres bozukluğu. Medikal Rehber. <https://medikalrehber.com/travma-sonrasi-stres-bozuklugu/>
- Güven, K. (2010). Marmara depremini yaşayan yetişkinlerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile travma sonrası gelişim ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Véronique, I., Jijun, Z., Xiaolei, W., Sarah, H., Ke, W., Ashley, R., ... & Stephanie, P. (2022). Report on the Condition of Education 2022. US Dept. of Education.
- Falck-Ytter, T., & von Hofsten, C. (2011). How special is social looking in ASD: A review. Progress in brain research, 189, 209-222.
- Filipek, P. A., Accardo, P. J., Baranek, G. T., Cook, E. H., Dawson, G., Gordon, B., ... ve Volkmar, F. R. (1999). The screening and diagnosis of autistic spectrum disorders. Journal of autism and developmental disorders, 29(6), 439-484.
- Gray, C. A., ve Garand, J. D. (1993). Social stories: Improving responses of students with autism with accurate social information. Focus on autistic behavior, 8(1), 1-10.
- Hanley, M., Riby, D. M., Carty, C., Melaugh McAteer, A., Kennedy, A., ve McPhillips, M. (2015). The use of eye-tracking to explore social difficulties in cognitively able students with autism spectrum disorder: A pilot investigation. Autism, 19(7), 868-873.

KAYNAKÇA

- Hertz-Picciotto, I., ve Delwiche, L. (2009). The rise in autism and the role of age at diagnosis. *Epidemiology*, 20(1), 84-90
- Hume, K., Steinbrenner, J. R., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., ... ve Savage, M. N. (2021). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism: Third generation review. *Journal of autism and developmental disorders*.
- Karadaş, C., Bakkaloğlu, H., & Demir, Ş. (2021). Exploring the effect of motor coordination on repetitive behaviours in children with autism spectrum disorder. *International Journal of Developmental Disabilities*,69(2) 238-247.
- Klin, A., Jones, W., Schultz, R., Volkmar, F., ve Cohen, D. (2002). Visual fixation patterns during viewing of naturalistic social situations as predictors of social competence in individuals with autism. *Archives of general psychiatry*, 59(9), 809-816.
- Lai, M. C., Anagnostou, E., Wiznitzer, M., Allison, C., ve Baron-Cohen, S. (2020). Evidence-based support for autistic people across the lifespan: Maximising potential, minimising barriers, and optimising the person-environment fit. *The Lancet Neurology*, 19(5), 434-451
- Laushey, K. M., ve Heflin, L. J. (2000). Enhancing social skills of kindergarten children with autism through the training of multiple peers as tutors. *Journal of autism and developmental disorders*, 30, 183-193.
- Locke, J., Rotheram-Fuller, E., ve Kasari, C. (2012). Exploring the social impact of being a typical peer model for included children with autism spectrum disorder. *Journal of autism and developmental disorders*, 42, 1895-1905.

NOTLAR

Artvin Ram

ArtvinRam

artvinram

